

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 8 (629)

*Sveikiname Vilniaus universiteto bendruomenę,
mininčią VU 440-ąsias metines*

*Sveikiname Vytauto Didžiojo universiteto bendruomenę,
mininčią VDU atkūrimo 30-metį*

MOKSLININKO ŽODIS APIE UNIVERSITETŲ MISIJĄ

Revoliucija, universitetai ir masių sukilimas

Prof. dr. Gintautas Mažeikis

Per Šiaurės Afriką sklendžia pasakojimas: esą, prieš prasidedant Tuniso ir Libijos revoliucijoms, tuometinis Libijos lyderis Muammar al-Gaddafi kritikavo Tuniso prezidentą Zine Ben Ali, prezidentavusį 1989–2011 m. Esą Gaddafi paklausęs: „Kam tu statai universitetus? Juk žmonės, kai tik įgis išsilavinimą, sukils prieš tave.“ Į tai Ben Ali atsakė: „Geriau prieš mane sukils universitetų žmonės, o ne tavo tamsi liaudis.“ Tame glūdi tiesa ir gili pamoka diktatoriams bei šalims, kurios menkina ir mažina universitetus, pavyzdžiui, Lietuvai.

Abu minėti lyderiai buvo nuversti. Ben Ali po Tuniso revoliucijos 2011 m. laimingai išskrido į Saudo Arabiją, o Gaddafi tais pačiais metais buvo išniekintas, žiauriai kankintas ir nužudytas, o jo kūnas kurį laiką buvo tąsomas kaip neprotingi vaikiškieji tąso padvėsusių katę. Tuniso revoliucija atvėrė sunkios demokratinės raidos kelią įveikiant korupciją, neskaidrumą ir infliaciją, o Libijos revoliucija atvėrė vartus primityviausiam populizmui ir ISIS, politiniam chaosui, terorui, moterų ir kitaminčių persekiojimui bei žudymui. Tuniso ir Libijos palyginimas patvirtina klasikinę revoliucijos formulę: jei revoliuciją pradėję intelektualai neišsaugo savo lyderystės, ateina masių teroras.

Afrikos ir Azijos demokratijos atvedė į valdžią ne tik progresyvią visuomenę (Tunisas, Alžyras), bet ir pažadino juodžiausią iš tamsios masės minios gūdomos kylantį terorizmą (Libija, Sirija). T. Hobbes „Leviatane“ pastebėjo, kad lygybės troškimas pažadina pavydą ir kerštą. Galiausiai, pridurkime, ir terorizmą. Per Prancūzų revoliuciją Voltero ir J. J. Rousseau gerbėjai žirondistai nesustabdė jakobinų pakilimo ir vis naujų kruvino teroro bangų.

Rusijos socialdemokratų menševikai, eserai po 1917 m. vasario revoliucijos nesustabdė bolševikų ir iš apačių augančio teroro. Mitas apie Staliną slepia pilkosios masės teroro gėsmą, kuriuo naudojosi bolševi-

Prof. dr. Gintautas Mažeikis

kai, užkasdami vieną po kito savo lyderius. Galiausiai, nacistai, palaidoję savo šalį. Permainas planavę Libijos ir Sirijos inteligentai po revoliucijos nesuvaldė apačių pavydo ir keršto, virtusio socialiniu ISIS (Daeš) ir kitų islamiško bolševizmo pagrindu.

Investicijos į švietimą, į universitetus yra būdas ne tik apsaugoti nuo atskirties grupių ir menką išsilavinimą turinčiųjų keršto, bet ir modernizuoti kraštus. Tie, kurie mano, kad universitetai rengia „žmogiškuosius išteklius“ rinkai, suvokia mažai.

Bet taip mano dauguma Lietuvos švietimo sistemos administratorių. Universitetai yra valstybės vidinio saugumo nuo masių sukilimo pagrindas ir visų modernių revoliucijų bei reformų šaltinis.

...

Neseniai dalyvavau konferencijoje Benin Mellalio (Marokas) Sultan Moulay Slimame universitete, kur su savo senais draugais iš Maroko ir Tuniso, be filosofijos problemų, svarstėme ir politinį trečiojo pasaulio šalių likimą. Maroką valdo karalius Mohammedas VI. Apie 2004 m. jis pradėjo švietimo ir elitų reformą. Tai 2011 m. neramumų metu jam padėjo išlaikyti valdžią ir neleisti įvykti Libijos scenarijui. Vis dėlto, didelė dalis šalies lieka tradicinio berberų patriarhalizmo įtakoje. Benin Mellalyje moterys nevaikšto į lauko kavines ir barus, o toliau pietuose esančiuose kaimuose joms neleidžiama ir mokytis.

Tai ne Kasablanka ir net ne Marakešas. Karalius ir jo parlamentas vangiai, bet vis daugiau investuoja į universitetus ir

■ Nukelta | 2 p.

Mielieji,

Šv. Velykų prasmė stypi Kristaus aukoje, prisikėlime ir liudijime, kad mes esame ir būsime ne vieni.

Švęsdami prisiminkime, kad 2019-ieji – Jėzuitų misijos Lietuvoje, Juozo Tumo-Vaižganto, Pasaulio lietuvių metai. Pastarieji ir šv. Velykos kviečia mus visus prisiminti, suprasti ir suteikti viltį žmogui, tautai, valstybei, kurios vaikai išsibarstę po platųjį pasaulį. Tegul Velykų džiaugsmas sutelkia mus visus.

Pasidžiaukime artimu, šeima, pavasariu, o atsinaujinę tęskime prasmingo gyvenimo kelią!

Nuosirdžiai –
Jūsų Lietuvos Respublikos Seimo narys
Stasys Tumėnas

Stasys Tumėnas

Lietuvos Respublikos Seimo nario dr. Stasio Tumėno sveikinimas

Su Šventomis Velykomis, miela akademinė bendruomenė!

Velykų margučiai. Dr. Ina Stuogė

ŠIAME NUMERYJE

Tęsiame diskusiją apie šiuolaikinę universitetų misiją ● 1–2 p.

Valstybės Prezidentas jau paskirtas, o rinkimai – tik „formalumas“? ● 3 p.

Viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio strategijoje akademinė bendruomenė buvo pamiršta ● 4, 10 p.

Naujos studijų programos ● 5, 7 p.

Pasakojimo apie Lietuvių sanitarinės pagalbos draugiją pabaiga ● 6 p.

Psichologas: kaip nepaklysti rinkimų maratone? ● 6–7 p.

Holistinis požiūris į regionų raidą: tarpdisciplininė diskusija ● 8 p.

Akad. Algimantas Grigelis: tolimoji Aliaska iš arti ● 8–9 p.

Jaunieji KTU tyrėjai tobulina saulės elementus ● 11 p.

Studentiška praktika Ispanijoje: nepakartojama patirtis ● 12 p.

Revoliucija, universitetai ir masių sukilimas

■ Atkelta iš 1 p.

technologinę modernizaciją, vaizduoja kaitumą (paradoksali raudonojo monarcho idėja). Šiuo valdymu Maroko monarchija labai panaši į vis dar N. Nazarbajevu Kazachstaną ir Alijevų Azerbaidžaną.

Kalbėjau su Sultan Moulay universiteto magistrantėmis ir doktorantėmis: jos moka po tris kalbas, programuoja, skaito J. Derrida ir G. Deleuze. Jų siaubas būtų visuotiniai demokratiniai rinkimai, nes tuomet masės, kurios šiuo metu rūšiai žiūri į universitetus, uždraustų studijas ir jas paverstų nuolankiomis berberų žmonomis. Geriausiu atveju... Blogiausiu, kaip Afganistane – prievarta ir mirtis.

Afganistano atvejį čia taip pat gerai prisimenamas. Todėl universitetų jaunimas ir nori demokratijos, ir jos bijo: gali ateiti „talibai“. Bolševizacija, talibinizacija yra demokratijos be stiprių universitetų pasekmė. Kas mažina investicijas į švietimą, į valdžią pirmiausia atveda populistus, vėliau – oligarchus ir galiausiai tuos nuverčia masių sukilimas, kuris palaimina apačių „talibus“, „tikratikius“ fanatikus. O šie jau bando įvesti „tvarką ir

teisingumą“, kurie neturi nieko bendra su kairumu ir yra tik barbarybės pergalė.

Atrodo, kad apšviestasis autoritarizmas yra išėitis, jei neturi išsilavinusios liaudies. Tada, kaip Tunise, Kazachstane ar Maroke, išsilavinusios naujos kartos nori reformų, emancipacijos: moterų, plačiau – lyčių, reikalauja įvairovės politikos, multikultūralizmo, autonomijų, NVO. Tačiau elitų reformų keliu. Kita vertus, būtent intelektualai, inteligentai, sergantys ideologijų virusais, yra tie, kurie žadina masių terorą.

Ne paprastas universitetinis išsilavinimas, o jo įvairovė, idėjų ir galių pusiausvyra saugo nuo „minios demokratijos“. Tai valdantieji Maroko, Azerbaidžano ir Kazachstano eliti suvokia tik matydami abu: ir islamo teroro pavojų, ir valdančiųjų klanų karų grėsmę. Vienu metu, iki šiol, Maroko universitetuose filosofijos studijos buvo pakeistos islamo studijomis. Tik dabar pradeda suvokti, koks giliai klaidingas padarytas žingsnis. Islamo studijos atveria kelią talibams, kaip ir krikščionybės studijos. Geriausias priešnuodis religiniam fanatizmui yra kritinė filosofija. Religija ir kritinė filosofija yra antagonistai. Kad ir kaip jas

bandoma suartinti, jos turi būti antagonistai. Religijos ir filosofijos / etikos katedros privalo oponuoti vienos kitoms. Kad atsvertų religinį dogmatizmą, filosofija turi būti bent kiek volteriška, net ateistinė.

...

Pamenu seną buvusio Baltarusijos Europos humanitarinio universiteto rektoriaus A. Michailovo repliką, apeliavusią į maždaug 1993–1995 m.: „Kol mes hermeneutiškai nagrinėjome Hegelį ir Heideggerį, atėjo jie ir mus išvyjo iš savo šalies.“ Tai reiškia, kad universitetuose reikalinga tokia filosofija, kuri yra kartu ir kritinė teorija, ir socialinė-politinė kritika, virstanti *praxis*. Filosofijos vertimą pilietine ar antropologine praktika bandžiau įgyvendinti ir Peterburge, ir Šiauliuose, ir Kaune, Vytauto Didžiojo universitete. Ir visur nelabai sekėsi: fakultetai nori arba religijos, arba filosofijos istorijos, kuri nevirstų jokia socialine ir politine kritika, ir jokia *praxis*. Tada lengviau valdyti kaip dabartiniam Baltarusijos valstybiniame universitete, kur filosofiją keičia istorija ir ideologija, ar dabartiniame Peterburgo filosofijos institute, kur filosofiją bando išstumti religija.

Tada nebelieka kritinės visuomeninės pozicijos, nelieka H. Arendt *Vita activa*, H. Marcuses *praxis*. Pamažu filosofiją ima išstumti religijos, vėliau krikščionybės studijos, kreacionizmo doktrina (JAV universitetuose), religijos filosofija, ideologijos studijos, „specialistų“ rengimo reikalavimas ir, pagaliau, universitetų mažinimas. Atsiveria populizmo ir banalumo perspektyva.

Savo knygoje „Dvasinė niekšybė“ tik prisiliečiau prie decivilizacijos politinių procesų. Manau, decivilizacijos klausimas yra labai svarbus ir, blogiausia, kad jį atveria banalėjanti demokratija, demokratinė talibinizacija. Kažkada mano du mėgstami kairieji J. F. Lyotard, C. Castoriadis dalyvavo grupės „Socializmas ar barbarybė“ (*Socialisme ou Barbarie*) veikloje. Šį pavadinimą jie paėmė iš Rosos Luxemburg analogiško šūkio, nukreipto prieš bolševikinę barbarizaciją. Socializmas negali būti baisyji masių barbarybė, kairieji neturi remti tamsių masių žemiausių geismų (W. Reicho teiginys) ir privalo kritikuoti universitetų menkinimą. *Autorius yra VDU Filosofijos katedros profesorius* ■

Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo 30-metis

1989 m. pavasarį, Lietuvos ir išėivijos mokslininkų pastangomis, buvo atkurtas Vytauto Didžiojo universitetas (VDU) – pirmoji savarankiška aukštoji mokykla tuo metu dar sovietų okupuotoje Lietuvoje. Balandžio 24-ąją universitetas minės atkūrimo 30-metį.

Šventės programoje – dokumentinio filmo „Laisvos minties universitetas“, kurį režisavo VDU docentas, žurnalistas Rytis Zemkauskas, premjera. Šiame filme nebus įprasto istorinio siužeto, jame siekiama atskleisti asmenybių mąstymą, idėjas ir parodyti veiksmus, kurie skatino modernios ir šiuolaikinės Lietuvos Respublikos tapatybės formavimąsi. Tai – pasakojimas apie universitetą, atspindintį atgimusios Lietuvos svajonę.

Sąjūdžio epochoje Lietuvos ir išėivijos mokslininkų suvienijo bendras tikslas –

atkurti ir modernizuoti 1922 m. įkurtą Lietuvos universitetą Kaune, vėliau pervadintą Vytauto Didžiojo garbei ir sovietų uždarytą 1950 m. Susitelkusi bendruomenė siekė kurti tokį universitetą, kuris griautų sovietmečiu susiformavusią aukštojo mokslo institucinę kultūrą, jo hierarchinį valdymą, bendravimo bei mentaliteto struktūras ir kartu atvertų kelią spartesniai vakarietiškos akademinės kultūros formavimuisi.

Atkūrimo idėja buvo pradėta įgyvendinti 1989 m. balandžio 26–28 d. Kaune vykusioje tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“. Šio renginio baigiamosios sesijoje buvo paskelbtas VDU Atkūrimo aktas – pirmas bendras Lietuvoje ir užsienyje gyvenančių lietuvių mokslininkų žingsnis, lėmęs ir tolesnį bendradarbiavimą, plėtojant universiteto veiklą. Vėliau, 1990 m.

Prie oficialaus VDU ženklų, atkartojančio VDU Didįjį antspaudą. VDU rektoriai: prof. Vytautas Kaminskas (1996–2006), prof. Algirdas Avizienis, prof. Juozas Augutis (nuo 2015 m.) ir prof. Jurgis Vilemas. Jono Petronio nuotr.

Akad. Jurgis Vilemas, VDU rektorius 1989–1990 m. kartu su dabartiniu rektoriumi Juozo Augučiu

gruodį, priimtas VDU Statutas įteisino ne tik universiteto autonomiją ir akademinės laisvės principą, mokslo ir studijų vienovę, bet ir Lietuvai tuo metu naujas trijų pakopų studijas. Nuo pat atkūrimo pradžios universitete itin rūpintis stiprių užsienio kalbų ugdymu – šios tradicijos gyvos ligi šiol.

VDU rektorius prof. Juozas Augutis įsitikinęs, kad universiteto istorija yra neatsiejama nuo šalies ir visuomenės istorijos. Per tris dešimtmečius VDU tapo nepriklausomas Lietuvos intelektualinio ir kultūrinio gyvenimo simboliu. „Galvoju, kad universitete sukurtos akademinio gyvenimo sąlygos gali persikelti ir į viešą ar politinį gyvenimą. Universitetas nėra tik ugdymo erdvė: priklausomai nuo vertybių, kuriomis vadovaujamosi organizuojant bendruomeninį gyvenimą čia, pritraukiamos ir išorės organizacijos,

bendraminčių būreliai. Tikiu, kad tik laisva valia ir begaliniu noru galima sukurti kažką ištis vertingo“, – kalbėjo rektorius.

VDU tapo pirmąją aukštąja mokykla Baltijos jūros šalių regione, kurios studijų sistemoje įsitvirtino *artes liberales* (lot. laisvieji menai) idėjos, skatinančios asmeninę studento laisvę, puoselėjančios atsakomybę, ne tik savarankiškai pasirenkant studijų dalykus, bet ir bendraujant studentams bei dėstytojams, įgyvendinant kūrybos ir kritinės minties palaikymo projektus. Nuo pat atkūrimo universitetas laikėsi principo, kad mokymo procesas yra neįmanomas be mokslo ir studijų vienovės. Todėl, tik prasi-dėjus pirmiesiems mokslo metams, įkuriami mokslo centrai – Informatikos ir Vadybos,

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Prezidento rinkimų kampanija: kas renkasi iš trijų?

Prof. dr. Jonas Jasaitis

Idomiai, švelniai kalbant, šiemet viešojoje erdvėje pateikiama informacija apie kandidatus į Lietuvos Respublikos prezidentus. Pagrindinės televizijos stotys dažniausiai, lyg susitarusios (o gal ir tikrai susitarusios, net kai kam primygtinai patarus „susitarti“) rodo tris iš devynių: ilgametį komercinio banko darbuotoją dr. Gitaną Nausėdą, Seimo narę, buvusią finansų ministrę Ingridą Šimonytę ir dabartinį Premjerą Saulių Skvernelį. Pastoviai pabrėžiama, kad tai – pagrindiniai pretendentai. Kitų dalyvaujančių net pavardės vengiama ištarti. Tokį įspūdį dar labiau sustiprina politologų (nors kai kuriuos pagal jų kompetenciją vargu ar galima taip tituluoti) ir viešosios nuomonės tyrimų agentūrų vadovų, abejoti neleidžiančiu solidžiu tonu, lyg ir labai argumentuotai dėstomi apklausų komentarai: „Na, jau dėl trijų pirmųjų mūsų prognozės visada pasitvirtina...“

Žinoma, apklausų rengėjai šiuo metu „nebeprisimena“, kad sociologinės prognozės ne kartą ryškiai skyrėsi nuo tikrųjų rezultatų. Ir ne tik spėliojant apie Prezidento rinkimus. Niekas iš jų nenori pripažinti, kad tuos rezultatus labai lemia apklausų užsakovų suformuluoti reikalavimai. Pavyzdžiui, ką įrašyti apklausos lape pirmuoju–trečiuoju, o ką – devintuoju. Peržvelgus populiariausių politikų sąrašus, jų reitingai kažkaip stebėtinai dažnai sutapdavo su konkrečios politinės konjunkcijos pokyčiais, tikrais ar tariamais skandalais, o jų atpasakojimus lyg apsidraudžiant pagardindavo tokios pastabos, kaip „galimai nusikalstama“, „įtariama“ ir pan. Pastaruoju metu vis dažniau pasirodo tokia formuluočių, kaip „specialaus liudytojo statusas“. Laimei, tarp šių metų prezidentinės kampanijos dalyvių tokių nėra, bet „įtarimų“ etiketės kai kam jau kabinamos.

Kandidatų galimybes labiausiai lemia jų žinomumas ir visuomenėje suformuotas asmenybės įvaizdis, tačiau, stebint viešosios erdvės diskusijas, tenka gerokai suabejoti, ar rinkėjai yra išsamiai susipažinę su tokiais veiksniais, kaip išsimokslinimas, darbo ir visuomeninė patirtis, politinės pažiūros ir valstybės Prezidento pagrindinės funkcijos bei galimas jo veiklos laukas. Ar pageidaujamas Prezidentas vis dar suvokiamas kaip gerasis caras, iš kažkokio bedugnio maišo traukiantis gerovės dovanas piliečiams, ar kaip populiariausias tautos vedlys, kviečiantis piliečius tą gerovę sukurti patiems? Didelė visuomenės dalis vis dar įsitikinusi (iš dalies ir įtikinta), kad eilinio piliečio balsas nieko nelemia, kad jo baziniai socialiniai poreikiai nėra valdžios prioritetas. Tai bene labiausiai lemia tokį skaudų ir labai prieštarą vertinamą reiškinį, kaip „balsavimą kojomis“ – emigraciją.

Mums patiems ir reikia apsispręsti, kaip sutapatiname savo lūkesčius, kokio Prezidento labiausiai tikimės, su lūkesčiais, ko tikimės iš savo valstybės. Bene baisiausia, kai niekuo nebetikime, kai savoji valstybė nebėra mums pati didžiausia vertybė, kai pasijuntame ne „pasaulio piliečiais“, t. y. asmeniškai atsakingais už jo likimą, bet „pasaulio valkatomis“, praradusiais gimtųjų tautos namų jausmą. Kad ir kaip kritiškai vertintume savo valstybę, kitos Lietuvos niekur nėra. Ji – vienintelė. Tik mes patys galime ją išsaugoti, prisidėti prie jos patrauklumo kūrimo arba... prieš pasityčiojimo iš jos. Bet tai būtų tyčiojimas iš savęs – bene baisiausio nužmogėjimo požymis. Niekada nepamiršiu kuklios išeivijos poetės Dalios Staniškienės, kuri, net sužinojusi apie neišgydomos savo ligos tarpsnį, net tiems nusivylusiems ir niekuo nebetikintiems primindavo: „Nustokite kaltinti tamsą. Uždekte nors žvakelę.“ Internetinėse svetainėse galite susirasti jos „Laiškus lietuviams“. Praverstų, kad ir šiemet kandidatuojančieji į aukščiausią postą valstybėje juos perskaitytų...

Lyg ir toks nesudėtingas tas bazinių socialinių poreikių rinkinys, bet kodėl gausybėje vadinamųjų strateginių dokumentų nerandame jų visumos? Žinoma, kad ekonominės raidos veiksniai – labai svarbūs. Bendrasis vidaus produktas (BVP), darbo našumas, savikaina, pelnas, o tiksliau sakant, jų teigiami pokyčiai – vienas iš didžiausių valstybės, taigi ir jos vadovo, siekiamybių. Vienas iš kandidatų net dažnokai pavadinamas „misteriu BVP“. Galime dažnai akcentuoti, kad būstas kiekvienam piliečiui turi ypatingą reikšmę, galime

sugalvoti ir net bandyti įgyvendinti lengvatų sistemą jam įsigyti. Tačiau prie piliečių gerovės tai nedaug prisidės, jei toje vietoje, kur gerokai lengviau įsigyti būstą, nebus darbo, teikiančio pragyvenimo šaltinį. Jei iš tikrųjų siekiame visų valstybės regionų darnos, būtina investuoti ir į gamybos plėtrą, ir į piliečių brandą. Siekiant šio tikslo, labiausiai padeda investicijos į švietimą ir mokslą. Daugelis ekonominių problemų bus greičiau išspręstos, pritaikius tai, ką mokslas jau sukūrė. Tokiame sudėtingame pasaulio raidos etape ir taikos, ir gerovės problemas sėkmingiausiai spęstis išsilavinusios, nuolat visuomenės profesinę kompetenciją atnaujinančios ir moralinių vertybių sistemą bei sveiką gyvenseną įtvirtinančios valstybės.

Išlaikyti ir gausinti mokslinį bei kultūrinį potencialą – svarbiausias valstybės uždavinys. Štai šiuo metu Lietuvos mokslininkų sąjunga kartu su akademinėmis institucijomis profsąjungomis ir kai kuriais šakiniais mokslininkų susivienijimais aktyviai dalyvauja, tobulinant viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčio dinamikos strategiją. Tiesa, įsitraukėme į šią veiklą gana pavėluotai, nes nei apie tai žinojome, nei buvome kviečiami dalyvauti, o šis dokumentas jau beveik buvo laikomas parengtu tvirtinti Seime. Dabar mums sakoma, kad reikia labai skubėti, nes jo aptarimas numatytas dar šioje Seimo sesijoje, nors vadinamosios strategijos turinys ne kiek neprimena tų reikalavimų, kuriais turi remtis strateginiai dokumentai. Net gerokai keista, kad valdžios atstovai yra girdėję apie Rašytojų, Dailininkų, Kompozitorių sąjungas, tačiau pamiršo Sąjūdžio metais įkurtą ir šiemet jau 30-mečio sukaktį pažymintį Lietuvos mokslininkų sąjungą. Kai kurie iš jų yra akivaizdžiai susipainioję tarp Mokslo akademijos, Mokslo tarybos, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos ir akademinės bendruomenės profesinių sąjungų, kurios, tenka pripažinti, yra gana susiskaidžiusios ir nepakankamai gausios.

Tačiau suprantamas poreikis geriau finansuoti mokslą ir didinti mokslininkų atlyginimus nuolat atsiremia į valstybės biudžeto galimybes. Kol mūsų versle dominuos atstovai tų verslo struktūrų, kurių svarbiausia, o neretai ir vienintelė veikla yra „perku ir perparduoju“, kol svarbiausių svertų neperims tos struktūros, kurios „gamina ir parduoda“, kurių didžiausias rūpestis – aukščiausia gaminamos produkcijos kokybė, neatsiejama nuo įmonių reputacijos, neįmanoma tikėtis išlaikyti labai stiprų mokslininkų korpusą. Vilniaus universiteto, kuris šiemet mini savo 440-ųjų gyvavimo metų sukaktį, rektorius ta proga labai taikliai pastebėjo, kad jei kitų valstybių universitetai turėtų tik tokį finansavimą, kurį gauna Lietuvos universitetai, tai greitai pamatytume, kurioje pasaulio reitingų pakopoje jie atsidurtų. Net tada, kai buvome okupuoti, tautos išlikimo klausimas buvo neatsiejamas nuo jos išsimokslinimo ir pasiryžimo siekti kuo visapusiškesnio išprusimo. Todėl rinkėjams būtina atidžiau pasidomėti pretendentų pasiekimais ir požiūrių į mokslo vaidmenį.

Vis tik jau pirmasis kandidatų prisistatymas – debatai apie užsienio politiką maloniai nustebino: rinktis galima tikrai nebūtinai iš nuolat linksniuojamų trijų. Lietuvoje auga nauja, aukštos kvalifikacijos politikų karta. Tarp šių metų kandidatų – visi įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Trys turi ir mokslo laipsnius bei akademinis vardus. Tai jau dešimtmetį asocijuotu profesoriumi Vilniaus universiteto Tarptautinėje verslo mokykloje dirbantis ekonomistas dr. Gitanas Nausėda, ekonomisto ir filosofo išsilavinimą bei diplomato (kultūros atašė) patirtį turintis, vienas iš Lietuvos Sąjūdžio kūrėjų dr. Arvydas Juozaitis, publicistas ir rašytojas, beveik trijų dešimčių knygų autorius ir tik neseniai 40-mečio sulaukęs, berods jauniausias kandidatas, 2004 m. su pagyrimu baigęs Vytauto Didžiojo universitetą, o 2004-aisiais – Vilniaus universiteto tarptautinių santykių ir diplomatijos magistrantūros studijų programą, turintis žurnalisto, gamybos ir mokslinio tyrimo centro vadovo patirtį ir iki išrinkimo į Seimą – Kauno technologijos universiteto docentas Mindaugas Puidokas. Tarp pretendentų ir du Europos Parlamento nariai – architektas Valentinas Mazuronis ir kardiochirurgas bei istorikas, Kovo 11-osios Akto signataras Vytenis Andriukaitis. ■

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Lietuva turėtų prisidėti. Balandžio 17 d. Seimo narė Radvilė Morkūnaitė-Mikulėnienė kreipėsi į Lietuvos valstybės vadovus, ragindama ieškoti būdų, kaip valstybė galėtų finansiškai ar kitomis priemonėmis prisidėti prie paramos sudėjusiai Paryžiaus Švč. Dievo Motinos katedrai atstatyti bei konkrečiais veiksmais parodytų solidarumą su Prancūzija ir jos žmonėmis. „Svarbu, kad tokiu momentu Lietuva galėtų parodyti solidarumą ir vienybę su Prancūzija ir jos žmonėmis, prisidedama finansiškai arba kitomis priemonėmis prie šventovės, svarbios visam krikščioniškajam pasauliui, atstatymo ir taip pat sudaryti sąlygas prisidėti ir visiems to pageidaujantiems Lietuvos žmonėms“, – teigia R. Morkūnaitė-Mikulėnienė. Kreipimėsi pabrėžiama, kad Lietuva ir Prancūzija yra ne tik partnerės Europos Sąjungoje ir NATO, bet mus vienija ir bendras krikščioniškos civilizacijos pamatas, o nuo gaisro nukentėjo neįkainojama kultūros vertybė, unikalus istorinis paveldas, vienas iš Paryžiaus simbolių bei visos Prancūzijos pasididžiavimas.

Kandidatai į prezidentus yra nedeklaravę gautų didelės vertės aukų rinkimų kampanijai. Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkė Agnė Širinskienė kreipėsi į Vyriausiąją tarnybinės etikos komisiją prašydama įvertinti, ar kandidatai į Respublikos prezidentus Ingrida Šimonytė ir Gitanas Nausėda tinkamai vykdė jiems įstatymų nustatytas pareigas, kai privačių interesų deklaracijoje nedeklaruoja reikšmingas sumas rinkimams padovanojusių asmenų. „Auka Civiliniame kodekse suprantama kaip viena iš dovanos formų, o kandidatai į prezidentus yra registravęsi kaip savarankiški kampanijos dalyviai, taigi jie turi asmenines, jų vardu atidarytas banko sąskaitas ir aukas gauna tiesiogiai iš savo sąskaitų. Įstatymas numato kandidatų į prezidentus pareigą privačių interesų deklaracijoje nurodyti dovanų, kurios viršija 150 eurų, gavimą ir dovanotojus. To nėra vienas iš minėtų kandidatų nėra padaręs, nors, pavyzdžiui, Ingrida Šimonytė į jos asmeniniu vardu atidarytą sąskaitą yra gavusi aukų, kurių bendra suma viršija 100 tūkst. eurų. Dar praėjusių metų gruodžio 27 d. gauta 3500 eurų auka, šių metų sausio 22 d. – 2 tūkst. eurų auka, vasario 15 d. – 8 tūkst. eurų auka ir pan. Interesų konflikto situaciją dar labiau paaštrina tas faktas, kad kandidatė į prezidentus yra ir Seimo narė, kuri gali dalyvauti priimančiosios aukotojų susijusių įstatymų.“

Nemažai I. Šimonytėi didelės aukos dovanojusių asmenų yra įmonių vadovai ir verslo atstovai. Pavyzdžiui, Giedrius Jocius, I. Šimonytės politinei kampanijai paaukojęs 5 tūkst. eurų, yra UAB „KTD group“ vadovas. Šios UAB specializacija – kelių tiesimas. Lietuvos draudimo brokerių asociacijos prezidentas Robertas Šaltis politinei kampanijai paaukojo 1250 eurų, Martynas Majeris, IT technologijomis prekiaujančios UAB „Solmetra“ vadovas, – 1 tūkst. eurų. Net 8850 eurų I. Šimonytės kampanijai parėmė Monika Variakojienė, galimai dirbanti JAV įmonėje „Slant“. Aukotojų sąrašas yra ir vienas iš „VP Market“ akcininkų Ignas Staškevičius, paaukojęs 3 tūkst. eurų, ir pan. Panaši situacija yra ir su G. Nausėdos privačioje deklaracijoje nedeklaruotomis aukomis bei aukotojais.

Nesolidus ir nederamas G. Nausėdos elgesys. Seimo narė, Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininko pavaduotoja Rasa Juknevičienė, reaguodama kandidato į prezidentus Gitano Nausėdos viešus pareiškimus apie tai, kad jis norėtų šiuo metu savo pareigas atliekantį kariuomenės vadą matyti savo politinio pasitikėjimo komandoje ir paaiškėjusias aplinkybes, kad pas kariuomenės vadą jis lankosi su verslo lobistu, turinčiu su gynybos pramone susijusių interesų, pabrėžia, kad toks G. Nausėdos elgesys yra nesolidus, nederamas ir kenkia kariuomenės vado Jono Vytauto Žuko autoritetui ir visai kariuomenei.

„Didžiuojuosi ir pasitikiu Lietuvos kariuomene bei jos vadovybe. Labai gerai, kad kariuomene, kaip institucija, pasitiki ir dauguma Lietuvos piliečių. Šį pasitikėjimą verta branginti ir puoselėti, tačiau labai nesolidu ir nederama, kai šiuo visuomenės pasitikėjimu norima pasinaudoti ir spekuliuoti. Kandidatas į prezidentus, kartu ir į Vyriausiosius ginkluotųjų pajėgų vadus, G. Nausėda sąmoningai ar iš nepatyrimo, bet įtraukė kariuomenės vadą į politinę rinkimų kampaniją. Tai nederamas elgesys, nes kariuomenė politikoje nedalyvauja. <...> Todėl viešai kreipiuosi į kandidatą G. Nausėdą, ragindama jį vengti kariuomenės politizavimo

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

ir nebesinaudoti kariuomenės vado Jono Vytauto Žuko autoritetu savo rinkimų kampanijoje“, – pabrėžė Seimo narė.

Atstatyti sudaužytą Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimo lentą. Seimo nariai Laurynas Kasčiūnas, Audronius Ažubalis ir prof. dr. Arūnas Gumuliauskas kreipėsi į Vilniaus miesto savivaldybės merą Remigijų Šimašių, ragindami jį atstatyti 2019 m. balandžio 8 d. sudaužytą Jonui Noreikai-Generolai Vėtrai pagerbti skirtą memorialinę lentą ant Vrublevskių bibliotekos sienos Vilniuje. „Atsižvelgdami į viešojoje erdvėje pasirodžiusią informaciją, kad Vilniaus miesto savivaldybė lentos atkurti neplanuoja, esame sunerimę, kad tokia pozicija gali pateisinti vandalizmo aktus ir paskatinti

panašius veiksmus ateityje. Todėl raginame merą atstatyti sunaikintą memorialinę lentą ant Vrublevskių bibliotekos sienos arba tai savo jėgomis padarys visuomeninės organizacijos“, – teigia L. Kasčiūnas.

A. Ažubalis sako: „Neatmestina, kad tokias barbariškas akcijas paskatino ir aukštų Lietuvos pareigūnų, tokių kaip Linas Linkevičius, Lietuvoje ir toli už jos ribų viešai reikštas nepasitenkinimas šia lenta. O kai valstybės institucijų (Teismų ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro) vertinimu pradeda abejoti Vyriausybės nariai – rezultatus matome.“ „Mero pasisakymas atskleidžia visiškai formalistinį ir nevalstybinį požiūrį. Atminimo lenta jam atrodo tik viešosios išlaidos, kaip koks šviesoforas ar autobusų stotelė. Tačiau paminklai ir atminimo lentos yra tautos pagarbos žmogaus aukai išraiška.

<...> Tai žalia šviesa visiems vandalams griauti viską, kas jiems nepatinka“, – įsitikinęs prof. A. Gumuliauskas.

Šių metų kovo pabaigoje Vilniaus apygardos administracinis teismas atmetė JAV gyvenančio Lietuvos piliečio Grant A. Gochino skundą ir kaltinimus J. Noreikai neva kolaboravus su naciais. Remiantis Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro paskelbtomis išvadomis, J. Noreika, nacių okupacijos metu būdamas Šiaulių apskrities viršininku, aktyviai veikė antinaciniame pogrindyje.

Būtina remti Lenkijos iniciatyvą. Seimo nariai Audronius Ažubalis ir Laurynas Kasčiūnas kreipėsi į Ministrą Pirmininką ir krašto apsaugos ministrą, ragindami Vyriausybę ne tik politiškai remti „Fort Trump“ projektą Lenkijoje, bet ir apsvarstyti galimybę pasiū-

lyti Lietuvos Respublikos finansinį indėlį.

Tuo metu, kai minimos 15-osios Lietuvos narystės NATO ir 70-osios Aljanso metinės, Seimo nariai atkreipia dėmesį, kad daugelį metų NATO karinės pajėgos buvo išdėstytos pagal Šaltojo karo logiką – daugiausia Europos Vakaruose ir Pietuose. Seimo nariai teigia: „Pagrindinė grėsmė Aljanso narių saugumui ir toliau kyla iš Rusijos. Šiame kontekste kaimyninės Lenkijos užsibrėžtas tikslas įkurti JAV nuolatinę karinę bazę šalies teritorijoje sustiprintų Kremliaus atgrasymo pajėgumus. „Lietuva turi būti suinteresuota, kad tokia bazė būtų įsteigta, ir užtikrinti, kad operacinis karinės bazės veikimo laukas apimtų ir Baltijos valstybes. Šis projektas galėtų atnaujinti geopolitinę sąjungą, kuri būtų naudinga tiek JAV, tiek ir mūsų regiono valstybėms.“ *Parengta pagal LRS pranešimus* ■

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

Užsienyje mokslus baigusiems ir norintiems į Lietuvą grįžti mokslininkams – specialūs verslo grantai. Prasideda nauja verslo iniciatyva – finansškai skatinti užsienyje doktorantūrą baigusius lietuvius, norinčius grįžti ir dirbti Lietuvos universitetuose. Mariaus Jakulio Jason įkurtas „MJJ fondas“ skelbia specialių grantų konkursą. Iniciatyvos tikslas – padėti Lietuvai konkuruoti dėl geriausių protų su užsienio universitetais.

„Labai svarbu į atsinaujinusius Lietuvos mokslo centrus pritraukti gabius mūsų mokslininkus, doktorantūrą baigusius pasauliniuose mokslo centruose. Džiugu, kad į protų sugražinimo iniciatyvą įsitraukia ir globalus Lietuvos verslas. Mūsų visų bendras tikslas – sumani ir klestinti, inovatyvi Lietuva“, – sako švietimo, mokslo ir sporto ministras Algirdas Monkevičius. Iš užsienio į Lietuvą parvykti dirbti norintiems akademikams „MJJ fondas“ siūlo trejus metus mokėti atlyginimo priedą. Mariaus Jakulio Jason fondo tikslas – teikti finansinę paramą gabiems verslo kūrėjams, akademikams ir studentams, norintiems prisidėti prie Lietuvos ekonomikos augimo. Fondo lėšos skiria-

mos trims kryptims: verslo, žinių ir mokslo. Šioms programoms per metus bus skiriama 10 proc. fondo vertės, kuri šiuo metu siekia 3,5 mln. eurų. Daugiau informacijos: <http://mjjfondas.lt>.

Į profesinio mokymo įstaigas numatoma priimti per 20 tūkst. pirmakursių. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos teikimu Vyriausybė patvirtino preliminarus 2019 m. priėmimo į profesinio mokymo įstaigas skaičius. „Priėmimą į profesines mokyklas orientuojame į inžinerinę pramonę ir kitas darbo rinkai reikalingas specialybes – tai, ko reikia šiuolaikinei Lietuvai. Labai svarbu didinti profesinio mokymo patrauklumą ir bendradarbiavimą su pramonė, stiprinti profesinį orientavimą“, – sako švietimo, mokslo ir sporto ministras Algirdas Monkevičius.

2019 m. į profesinio mokymo įstaigas planuojama priimti 20 190 moksleivių. Daugiausiai planuojama priimti į apdirbamąją gamybą – 4848, didmeninę ir mažmeninę prekybą, variklinių transporto priemonių ir motociklų remontą – 3533, transportą ir saugojimą – 2693, statybą – 2024. Planuojamas 2019 m. priimamų mokinių skaičius nusta-

tytas pagal profesinio mokymo absolventų poreikio prognozę 2018–2020 metams, darbdavių ir socialinių partnerių siūlymus.

Patvirtinti 2019 m. priėmimo į aukštąsias mokyklas skaičiai. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos teikimu Vyriausybė patvirtino preliminarus 2019 m. priėmimo į aukštąsias mokyklas skaičius. Numatoma, kad 2019 m. valstybės lėšomis į aukštąsias mokyklas bus priimta 13 tūkst. pirmakursių: iš jų 7,7 tūkst. – į universitetus, 5,3 tūkst. – į kolegijas. Tai dešimtdaliu daugiau, nei buvo priimta pernai.

Matematikos, informatikos, fizinių, inžinerijos ir technologijos mokslų studijoms universitetuose ir kolegijose skiriama 5555 valstybės finansuojamos vietos, verslo ir viešajai vadybai – 1665, sveikatos mokslams – 1358, socialiniams mokslams – 1285, humanitariniams mokslams – 1080, menams – 637, ugdymo mokslams – 465, veterinarijos ir žemės ūkio mokslams – 414, gyvybės mokslams – 262, teisei – 225, sportui – 75 valstybės finansuojamos studijų vietos. Magistrantūros studijoms skiriamos 3772 studijų vietos, pedagogų profesinėms studijoms – 185, doktorantūros studijoms –

475, rezidentūrai – 391 studijų vieta.

Planuojant priėmimą į valstybės finansuojamas vietas, atsižvelgiama į šalies ūkio poreikius, absolventų įsidarbinimo rodiklius, socialinių partnerių, darbdavių siūlymus. Šių metų priėmimo į valstybės finansuojamas studijų vietas aukštosioms mokykloms planas rengiamas atsižvelgiant į tai, kiek 2018 m. suplanuotų vietų buvo užpildyta. 2018 m. į aukštąsias mokyklas priimta 11,7 tūkst. pirmakursių: 6,9 tūkst. – universitetuose ir 4,8 tūkst. – kolegijose.

Paskirta nauja viceministrė. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijoje pradeda darbą nauja viceministrė Kornelija Tiesnesytė, kurioji dirbo Kūno kultūros ir sporto departamente prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, kur nuo 2018 m. atliko generalinio direktoriaus funkcijas. Prieš tai dirbo šio departamento Teisės ir bendrųjų reikalų skyriaus vedėja. Yra dirbusi įvairiose sporto srities ekspertų grupėse. Naujoji viceministrė Vilniaus universitete yra įgijusi sociologijos bakalauro, taip pat teisės bakalauro ir magistro laipsnius. *Parengta pagal ministerijos Komunikacijos skyriaus pranešimus* ■

AKTUALIJOS

Mokslininkai nepitaria viešojo sektoriaus darbuotojų atlyginimų strategijai, parengtai nesitariant su akademinė bendruomene

Lina Leparskienė

Lietuvos mokslininkai išplatino kreipimąsi, kuriuo prašoma stabdyti Vyriausybės rengiamos strategijos dėl viešojo sektoriaus atlyginimų kėlimo pateikimą Seimui. Šį kreipimąsi pasirašė per 500 akademinės bendruomenės visų mokslo kryptų atstovų iš pagrindinių Lietuvos aukštojo mokslo institucijų. Tarp pasirašiusių: ekonomistai Boguslavas Gruževskis, Romas Lazutka, filosofai Vytautas Ališauskas, Andrius Bielskis, Liutauras Degėsis, geologai Valentinas Baltrūnas, Jonas Šečkus, istorikas Aurimas Švedas, literatūrologai

Darius Kuolys, Paulius Subačius, kultūros antropologas Donatas Brandišauskas, medikai Robertas Adomaitis, Edita Gavelienė, Vytautas Kasiulevičius, politologai Mindaugas Jurkynas, Algis Krupavičius, Ainius Lašas, Vaidutis Laurėnas, Liutauras Gudžinskas, sociologai Milda Ališauskienė, Arūnas Poviliūnas, Artūras Tereškinas, švietimo ekspertai Irena Stonkuvienė, Vilija Targamadžė ir Rimantas Želvys, teatro ir kino kritikas Vaidas Jauniškis.

Pasak pasirašiusių mokslininkų, Vyriausybės parengtas dokumentas yra nesistemiškas, neišbaigtas ir vertintinas kaip laikina politinė priemonė, kuria siekiama nuraminti

viešojo sektoriaus darbuotojų nepasitenkinimą dėl darbo užmokesčio, nesprenžiant esminių problemų. Anot vienos iš kreipimosi iniciatorių dr. Linos Leparskienės, Lietuvos literatūros ir tautosakos instituto darbuotojų profsąjungos pirmininkės, „šis dokumentas eilinį kartą parodo žeminantį valdžios institucijų požiūrį į mokslininkus bei dėstytojus, kurių atlyginimai vis dar yra gėdingai maži. Strategijos rengimo procesas iš esmės buvo ydingas, kadangi nebuvo užtikrintas nei derybų viešumas, nei atviras socialinis dialogas, nei visų viešojo sektoriaus grupių atstovavimas“.

Kreipimosi autoriai atkreipia dėmesį,

kad strategijos projekte atskirais atvejais įsipareigojimai dėl atskirų viešojo sektoriaus grupių atlyginimų didinimo yra apibrėžiami tiksliau, bet nepasiūloma jokia bendra sistema. Vienų profesijų būsimas darbo užmokestis lyginamas su vidutiniu darbo užmokesčiu, kitų darbo užmokesčio didinimo planai pateikiami procentine išraiška, o prie trečių konkrečiai nurodoma, kiek planuojama skirti biudžeto lėšų. Mokslininkų ir dėstytojų iniciatyvinės grupės „Paskutinis prioritetas“ atstovė dr. Rūta Žiliukaitė pabrėžia, kad „valstybės viešojo sektoriaus

■ Nukelta | 10 p.

Ateities profesijoms specialistų reikia jau dabar

Kristina Lazickienė

Nors praėjusiam dešimtmetyje mobiliojo telefono paskirtis buvo paskambinti anksti ryte ar vėlai vakare, kai tarifas palankesnis, dabar jau mažai kas įsivaizduoja, kad šis, kasdienis kiekvieno mūsų palydovas, negalėtų įjungti socialinių tinklų, nufilmuoti patikusio vaizdo ar leisti mėgstamos muzikos. Tačiau liūdnas Suomijos gigantės „Nokia“ mobiliųjų telefonų padalinio pavyzdys yra ir vienas iliustratyviausių, kai kalbame apie naujas technologijas, jų plėtojamą ir pritaikymą gamyboje. Dėl prasto konkurencinės aplinkos įvertinimo „Nokia“ mobiliųjų telefonų verslas neleistinai atsiliko nuo veržliai inovacijas siūliusių konkurentų ir galiausiai 2014 m. buvo prarytas JAV gigantės „Microsoft“. Ko iš šios istorijos galima pasimokyti?

Inovacijomis besidomintis buhalteris ar savo srities specialistas?

Specialistai sutinka, kad šiais laikais ant panašios ribos balansuoja daugybė skirtingų pramonės sričių atstovų, tarp jų – ir įsikūrę Lietuvoje. Nūdienos gamintojų pasaulį sparčiai pertvarko skaitmeninės technologijos, o duomenų valdymas ima diktuoti sprendimus beveik visuose procesuose – dauguma jų skaitmenizuojami, sparčiai plinta gamybos automatizavimas. Pasak Išmaniosios gamybos kompetencijų centro VŠĮ „Intechcentras“ direktoriaus Audriaus Jasėno, praktika rodo, kad bent 150 ir daugiau darbuotojų turinti šiuolaikiška, į ateitį žiūrinti įmonė būtinai kuria skaitmeninių technologijų specialistų pareigybes. „Tik dažniausiai šiuos žmones Lietuvos įmonės perkvalifikuoja iš gamybos ar IT vadovų. Yra atvejų, kai buvo perkvalifikuotas inovacijomis besidomintis buhalteris. Tokie veiksmai atliekami ne iš gero gyvenimo, nes darbo rinkoje nėra laisvų ekspertų ir įmonės turi juos ruošti pačios“, – akcentuoja specialistas.

Išmaniosios gamybos kompetencijų centro VŠĮ „Intechcentras“ direktorius Audrius Jasėnas

Dar 2018 m. VŠĮ „Intechcentras“ ir Lietuvos inovacijų centras parengė Lietuvos pramonės skaitmenizavimo veiksmų planą 2019–2030 metams. Jį rengiant, buvo atliktas tyrimas, kurio metu nustatyta, kad šiandien apdirbamosios gamybos įmonės pasirengusios priimti apie 1000 gamybos procesų skaitmeninimo specialistų. „Įmonių vadovams kvalifikuoti skaitmeninės gamybos specialistai būtų atsvara greitesnių sprendimų paieškoje, leistų greičiau diegti inovacijas gamybos procesuose, atsirastų išteklių gilintis į visų padalinių skaitmeninių poreikių specifiką. Toks specialistas galėtų rūpintis ne tik skaitmeninės technologijomis, bet ir reikiamų skaitmeninių kompetencijų paieška, plėtoti dialogą su klientais ir partneriais, kokius skaitmeninius pokyčius jie daro ar planuoja daryti ateityje. Visi šie spartesni procesai padėtų įmonei konkuruoti globaliomis rinkos sąlygomis“, – įsitikinęs A. Jasėnas.

Kryptingam specialistų ruošimui – VGTU programa

Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VGTU) Mechanikos fakulteto Mechatronikos, robotikos ir skaitmeninės gamybos katedros vedėjas prof. dr. Vytautas Bučinskas ne tik sutinka, kad skaitmeninės gamybos specialistų Lietuvai trūksta jau dabar, bet ir pažymi, kad ateityje jų poreikis dar labiau išaugs. Matant šią nišą, universitete sukurta **Skaitmeninės gamybos bakalauro studijų programa**, kviečianti būsimojus specialistus įgyti kryptingų žinių. Baigusiems šias studijas bus suteiktas inžinerijos mokslų bakalauro laipsnis.

„Skaitmeninės gamybos studijų programa sukurta gebantiems prisitaikyti prie sparčiai besivystančios pramonės poreikių specialistams rengti. Dabar gamyboje žmonės sprendžia klausimus su tais ištekliais, kuriuos jie turi. Tačiau atsirandant debesų inžinerijos sprendimais pagrįstoms tech-

nologijoms, didelių duomenų srautams iš masinės gamybos, ryšium „mašina-mašina“ – viskas keičiasi, išauga specifinių kompetencijų poreikis. Ir šie procesai vyksta nebūtinai mašinų apdorojimo pramonėje. Tai gali būti ir maisto, žemės ūkio, produktų perdirstimo ar biotechnologijos pramonė“, – paaškina vienas iš Skaitmeninės gamybos bakalauro studijų programos autorių.

V. Bučinsko teigimu, svarbiausi programos akcentai nukreipti dviem kryptimis: „Pirma, tai yra modernaus gamybos proceso organizavimas, apimantis daugelį sričių: klasikinę mašinų gamybą, produkto gamybą, maisto produktų gamybą, biotechnologijas ir kitus dalykus, kur technologijos susijusios tarpusavyje. Antroji – kompiuterizavimo kryptis. Tai yra interneto, daiktų interneto, debesų kompiuterijos technologijos ir jų konkretus taikymas.“

■ Nukelta į 7 p.

VGTU Mechanikos fakulteto Mechatronikos, robotikos ir skaitmeninės gamybos katedros vedėjas prof. dr. Vytautas Bučinskas. VGTU nuotr.

TĘSIAME DISKUSIJĄ APIE UNIVERSITETINIO UGDYMO PERTVARKĄ

Studijų kokybė: ruošti ne amatininkus, o profesionalus

Seimo Sveikatos reikalų komiteto pirmininkė Asta Kubilienė susitiko su jaunųjų medikų organizacijų atstovais ir išklaušė jų nuomones bei pasiūlymus, kaip šalinti medikų rengimo trūkumus. Sutarta, kad šiuos klausimus būtina nagrinėti Sveikatos reikalų komiteto posėdžiuose. „Jaunieji medikai kelia profesinei veiklai itin aktualius klausimus. Vienas iš tokių – „minkštųjų“ kompetencijų poreikis kiekvieno mediko darbe. Tai šiandien tokie svarbūs aspektai kaip: bendravimas su pacientais, pacientų psichologija, kolegų tarpusavio santykiai ir palaikymas sunkiu, tiesioginio darbo, metu (kai reikia pranešti apie nepagydomą ligą, mirtį ir pan.), gydytojų patiriamas nuolatinis stresas ir „perdegimas“, galimos psichoemocinės pagalbos įgūdžiai ir žinios gydytojams, komunikacijos pagrindai, vadybos pagrindai Visa tai palikta medicinos studentų savišvietai arba susipažinimui praktiniame darbe. Tai nėra nei gera, nei toleruotina praktika, nes valstybė turi užtikrinti, kad medikų rengimas vyktų

pagal gerą pasaulinę praktiką, neapsiribojant vien dalykinių medicinos žinių įgijimu. Turime rengti ne amatininkus, o tikrus gydytojus“, – sakė Seimo Sveikatos reikalų komiteto pirmininkė Asta Kubilienė.

Susitikimo metu buvo aptartas ne ką mažiau svarbus studijų programų kokybės užtikrinimo klausimas, nes šiandien medikus ruošiančios aukštosios mokyklos iš esmės neturi objektyvaus palyginamojo standarto. Todėl kokybiniai reikalavimai vienoje ar kitoje mokymo įstaigoje gali akivaizdžiai skirtis tiek turiniu, tiek ir reikalavimų lygiu. Studentų atstovai atkreipė dėmesį ir į studijų programų gausybę bei situacijas, kai programos yra parašytos prieš daugelį metų ir nėra sistemiskai atnaujinamos. Todėl gali kilti abejonių, ar šios programos atitinka šiuolaikinius sveikatos sistemos iššūkius, nes specialistas ruošiamas ilgam savarankiškam darbui. Programos privalo būti tikslingos, kokybiškos, orientuotos į gydytojo rezidento žinių ir praktinių įgūdžių lavinimą, nepriklausomai

nuo konkretaus dėstytojo gebėjimų.

Studentai taip pat atkreipė dėmesį į ydingą situaciją, kai daliai 2013–2015 m. priimtų medicinos studentų 2019 m. gali iškilti pavojus negauti galimybės studijuoti rezidentūroje, dar seniai valdžiai nutarus, kiek valstybė užsako ruošti gydytojų ir kiek yra priimama, savarankiškai mokant už studijas. Vyriausybė yra patvirtinusi medikų trejų metų atlygio kėlimo programą. Tuo siekiama stiprinti Lietuvos gydytojų ir slaugytojų motyvą dirbti Lietuvos gydymo įstaigose. Tačiau dėl valstybės užsakymą formuojančios politikos pokyčių būtina ieškoti sprendimų, kaip dabar studijuojantiems studentams medikams užtikrinti galimybę įgyti gydytojo specialisto kvalifikaciją ir likti dirbti Lietuvoje.

Priėmimo procesą reikia organizuoti taip, kad jis neformuotų nepagrįstų lūkesčių atitinkamą medicinos sritį pasirenkantiems abiturientams, priimant į vientisąsias studijas tiek daug ir ypač gabių jaunuolių. Nors akivaizdu, kad universitetų dėstytojų darbo užmokestis priklauso nuo studentų

skaičiaus (kuo daugiau studentų, tuo jis didesnis), tikimasi, kad nebus slapstomasi už „universitetų autonomijos“, o valstybėje bus atsakingai planuojamos lėšos gydytojų rengimui, nemanipuliuojant jaunų gydytojų išvykimu į užsienį (pagal EBPO 2018 m. ataskaitą Lietuvoje 1000 gyventojų tenka 4,5 gydytojo, kai Europos vidurkis – 3,6 gydytojo 1000 gyventojų). Tikimasi, kad bus atsakingai ruošiami jauni specialistai pagal valstybės poreikius, kad būtų galima didinti medikų darbo užmokestį ir skatinti nuolatinį medikų tobulėjimą, nukreipiant studentus į trūkstamas specialybes atokesniuose regionuose.

Seimo Sveikatos reikalų komiteto pirmininkės siūlymu sutarta, kad šie klausimai bus nagrinėjami kitame komiteto posėdyje (balandžio 17 d.) Tikimasi, kad juose dalyvaus tiek visų medicinos studentų organizacijų, tiek aukštųjų mokyklų ir Vyriausybės bei Sveikatos apsaugos ministerijos atstovai. Parengta pagal LR Seimo balandžio 8 d. pranešimą

Vilniaus fenomenas – Lietuvių sanitarinės pagalbos draugija, ligoninė ir poliklinika, veikusios 1918–1941 m.

Regina Vaišvilienė

Pabaiga. Pradžia – Nr. 5.

Lietuvių ligoninės veikla 1933–1941 m.

Apie ligoninės perkėlimą ir veiklą 1933–1941 m. randama kiek daugiau išlikusių įvairių teisinių, statybos ir remonto darbų dokumentų, tačiau tai galėtų būti kitų ieškojimų ir diskusijų tema. Šiuo atveju mums labiau įdomi pati ligoninės, kaip gydymo įstaigos, veikla ir draugijos reikšmė to meto Vilniaus krašto gyvenime.

Sutelkus pastangas, Draugijos ir privačių asmenų lėšomis pavyko įsigyti pastatą Mickevičiaus g. 33A (dabar – Gedimino pr. 35). 1933 m. ligoninė buvo perkelta į ne visai pritaikytas patalpas. „Užsibrėžtam tikslui pasiekti, neatsižvelgiant į sunkias gyvenamojo ekonominio krizio sąlygas, Lietuvių Sanitarinės Pagalbos Draugija nepagailėjo didelių išlaidų geram Ligoninės įrengimui, o Ligoninės Direkcija dėjo kuo daugiausia pastangų tinkamai suorganizuoti medicinos pagalbą“, – rašoma 1936 m. ligoninės atidarymo proga išleistame buklete „Lietuvių sanitarinės pagalbos draugijos ligoninė“ (Vilnius, 1936), lietuvių ir lenkų kalbomis su gausiomis iliustracijomis.

Kaip ligoninė atrodė po remonto, liudija jauno gydytojo Povilo Čibiro prisiminimai: „1934 m. kovo 3 d. įstojau į Sanitarinės pagalbos draugiją ir buvau išrinktas jos valdybos nariu. Lapkričio 4-ąją per neeilinį draugijos posėdį, įvykusį jau naujose, remontuojamose patalpose, matėme ligoninės kontūrus ir aibę visokių turtinių notarinių reikalų. Tam posėdžiui pirmininkavo dr. J. Šlapelis, sekretorius buvo Povilas Čibiras. Posėdyje dalyvavo draugijos nariai: M. Šlapelienė, dr. V. Legeika, St. Špokas, P. Karazija, Vl. Narbutas. <...> 1936 m. žiemą po kapitalinio remonto įvyko iškilmingas ligoninės atidarymas. <...> Ligoninės vestibulį ir dvejų aukštų foje puošė didžiuliai, dar iš Pirklių klubo išlikę storo laivų stiklo veidrodžiai per visą sieną. Jie kūrė itin didelės erdvės išpūdį. <...> Šalia mūsų visuomenės atstovų Vilniaus lietuvių laikinojo komiteto pirmininko K. Stašio, Ryto švietimo draugijos pirmininko kun. K. Čibiro, Lietuvių sanitarinės pagalbos draugijos pirmininko dr. D. Alseikos, daugelio gydytojų ir kunigų bei lenkiškai kalbančių nepažįstamų svečių, šalia triumfuojančio ir švytinčio šeimnininko dr. V. Legeikos, buvo violetiniu apvadu sutana arkivyskupas R. Jalbžikovskis, mokantis lietuviškai <...> Man, VI kurso medikui, pakviestam kaip LSPD valdybos nariui, šios vaišės seilė varė ir kartu priminė, kad gal kada nors teks šioje ligoninėje dirbti. Mums, lietuviams,

naujos ligoninės reikalas tapo galimybe pagalvoti ir pasirodyti, kad esame dar gyvi ir pajėgūs sukurti ką nors puikaus.“ (P. Čibiras. Prancisiaus ir Nastės Čibirų šeimos atsiminimai, poezija, vertimai. Vilnius, 2005, p. 151, 155–156).

Įrodymų, kad ligoninė dar veikė 1940 m., randame straipsnyje „Kaip veikia Vilniuje Lietuvių sanitarinės pagalbos Draugijos ligoninė“ (XX amžius, 1940 m. sausio 29 Nr. 25). Rašoma, kad „ligoninė veikia jau 22 metai. Su namais ir visu įrengimu vertinama apie ½ milijono litų. Namo savininkai yra 3: Liet. Sanitarinės Pagalbos Draugija, L. Labdaros Draugija ir dabartinis ligoninės direktorius dr. Vyt. Legeika, kuris ligoninėje dirba 20 metų. <...> Ligoninė taip įtaisyta, kad turi visoms specialybėms reikalingas priemones ir aparatus. Neturi tik gimdyklos ir vaikų skyriaus. Ligoninės paskirtis – duoti gerą specialistų gydymą ir pigiai. Dirba 14 gydytojų specialistų įvairių tautybių. Gydytojai algų negauna, jiems mokama tik proc. už darbą. <...> Vaikščiojantiems ligonims yra 8 kabinetai ambulatorijos, o gulintiems 7 bendros salės ir 9 atskirutės“. Vėlesnių žinių apie ligoninės likimą aptikti nepasisekė.

Man, VI kurso medikui, pakviestam kaip LSPD valdybos nariui, šios vaišės seilė varė ir kartu priminė, kad gal kada nors teks šioje ligoninėje dirbti. Mums, lietuviams,

Man, VI kurso medikui, pakviestam kaip LSPD valdybos nariui, šios vaišės seilė varė ir kartu priminė, kad gal kada nors teks šioje ligoninėje dirbti. Mums, lietuviams,

Vietoje epilogo

Ligoninės veikla nutrūko apie 1941 m., prasidėjus Antrajam pasauliniam karui. Teigiama, kad Lietuvių ligoninės inventorių ir archyvas buvo perkelti į tuometės šv. Jokūbo ligoninės patalpas, archyvas sunaikintas.

Pastatai, kuriuose veikė Lietuvių sanitarinės pagalbos ligoninė ir poliklinika, yra išskirtinės to meto architektūros ir paskir-

Namo (Vilniaus 25), kuriame buvo įsikūrusi Lietuvių sanitarinės pagalbos ligoninė, dabartinis vaizdas

ties. Namas Vilniaus g. 28 (dabar 25) yra vienas pirmųjų nuomojamų namų Vilniuje, pastatytas 1881 m. pramonininko Samuilo Vyšniavskio iniciatyva pagal architekto Ivano Levickio projektą. 1905–1909 m. pastate veikė muzikos mokykla, kurioje mokėsi garsus pasaulinio garso smuikininkas Jascha Heifetz (1901–1987 m.). 1909 m. pastate pradėjo darbą laikraščio „Lietuvos žinios“ redakcija. 1918 m. dalyje patalpų buvo įrengta Lietuvių sanitarinės pagalbos draugijos ligoninė, kuri veikė iki 1933 m.

Ne mažiau įdomus pastatas A. Mickevičiaus g. 33A, į kurį 1933 m. persikėlė Lietuvių sanitarinės pagalbos ligoninė, jau labiau žinoma kaip Lietuvių ligoninė. 1913 m. pagal žymiausio Vilniaus architekto Michailo Prozorovo projektą pastatytas namas buvo vienas moderniausiai įrengtų pastatų Vilniuje. Jame buvo įsikūręs Pirklių klubas.

Apie šiame name veikusią ligoninę išliko nedaug informacijos. Todėl dr. Povilo Čibiro išsaugotas ligoninės atidarymo proga išleistas bukletas yra aukso vertės Lietuvos medicinos istorijai.

UŽ KĄ BALSUOTI RINKIMŲ MARATONE?

Prof. dr. Albinas Bagdonas

Žmogus – daugialypė būtybė

Karlas Linėjus, pavadinęs šiuolaikinį žmogų *Homo sapiens*, užčiuopė patį esmingiausią jo skiriamąjį požymį – **sumanumą**, t. y. gebėjimą spręsti problemas vidiniame plane (tarsi virtualiai), suprasti, kas dedasi aplinkui, išskirti save iš supančio pasaulio, mintimis keliauti erdvės ir laiko trajektorijomis, numatyti savo elgesio pasekmes, mintyse įvertinti kito žmogaus išgyvenimus. Ši, konkretaus ir vaizdinio mąstymo virtimo abstrakčiu mąstymu, revoliucija įvyko maždaug prieš 200 tūkst. metų. Ją dar vadina kognityviąja revoliucija. Kartu atsirado ir abstraktaus mąstymo įrankis – kalba. Toks mąstymas vadinamas sąvokiniu. Jis suteikė galimybes plėtoti meną, tobulinti įrankius, kurti technologijas, o vėliau – mokslą ir politiką.

Antras labai svarbus žmogaus bruožas – **socialumas**. Šis prigimtinis bruožas

būdingas visiems primatams, tačiau žmonių visuomeninio gyvenimo įvairovės ir sudėtingumo, poreikio gyventi ir veikti kartu su kitais – žaisti, mokytis, bendrauti, dirbti, švęsti, kentėti ir džiaugtis nepranoko nė viena žinomų organizmų rūšis. Nebent ateityje to pasieks dirbtinio arba sintetinio intelekto (žmogaus ir dirbtinio protų junginio) subjektai.

Bendras gyvenimas nėra paprastas rūšies individų sambūris (pavyzdžiui, migruojančių paukščių būrys), o rašytinėmis ir neraišytinėmis taisyklėmis reguliuojami atskirų asmenų ir jų grupių santykiai ir sąveikos. Pirmuoju žmonių santykių išsamiausiu rašytiniu sąvadu yra Biblija (Senasis testamentas ir dar Antikos laikais modernizuotas Naujasis Testamentas). Svarbiu grupinio gyvenimo aspektu yra siekis dominuoti ir valdyti: šis paveldimas psichologinis mechanizmas tapatus instinktui. Būvimas socialinės grupės viršūnėje suteikia individui daug privilegijų: lengviau surasti partnerį, geresnį būstą, didesnės galimybės palikti palikuonis ir investuoti į juos. Dabarties terminologija šnekant, įgyjamos geresnio gyvenimo galimybės.

Dominavimo siekis ir nuolatinis varžymasis sukūrė nelygybės ir vienas kito išnaudojimo prielaidas. Šia prielaida grįstas individualizmas ir liberalizmas. Tačiau skaudi istorinė patirtis rodo, kad įgyvendinti visuotinės lygiavos nepavyko nė vienai politinei ideologijai. Net kraštutinės liberalizmo

priešpriešos – komunizmo praktinis įgyvendinimas iškraipė prigimtinius potencialios socialinės lygybės pamatus.

Aristotelis (384–322 pr. m. e.) bendro žmonių gyvenimo visuomenėje organizavimo ir nuolatinio reguliavimo veiklą pavadino *politika* (nuo graikų kalbos žodžio *polis* – miestas). Jo manymu, išskirtinis žmogaus, kaip gyvo organizmo, bruožas – gebėjimas valdyti ir reguliuoti. Todėl jis pirmasis pavadino žmogų politikuojančiu gyvūnu – *zoon politikon*. **Politika** – tai kova už asmeninius ar grupinius interesus, jų derinimas su kitų asmenų ar grupių interesais ir integravimas į bendruosius supergrupių, pavyzdžiui, regiono, tautos, valstybės, interesus. Dėl darbo pasidalijimo atsiranda ir asmenys arba grupės, kurios specializuojasi visuomenės valdymo srityje. Taip XIX a. atsirado partijos su savo požiūriais į valstybės valdymą, buvo sukurtos sudėtingos rinkimų sistemos. Nors lotyniškos kilmės žodžio „partija“ pradinė reikšmė – *dalis*, šiuolaikiškai šis žodis reiškia tam tikrą poziciją, ideologiją, prieigą prie visuomenės raidos ir jos valdymo, pavyzdžiui, konservatyvioji, liberalioji, socialistinė prieiga.

Prieš 200 tūkst. metų vykusio kognityvioji revoliucija grįsta ryškiu galvos smegenų padidėjimu, pasiektas 1,3–1,5 kg galvos smegenų svoris. Pagrindinė smegenų didėjimo prielaida buvo būtinybė įsiminti, išlaikyti ir atsiminti didžiulius socialinės informacijos

kiekius (pavyzdžiui, gentainius, draugus ir ne draugus, jų vardus, tarpusavio santykius, grupėje nustatytas elgesio normas) ir kt. Tos didžiulės ir bręstant socializuojamos smegenys vėliau buvo pritaikytos rašto, skaičiavimo, gyvenviečių ir statinių planų, mašinų, kompiuterių ir programavimo kalbų kūrimui.

Su gyvenimu didesnėmis bendruomenėmis susiformavo dar vienas išskirtinis žmogaus bruožas – **altruistinis elgesys** arba paveldimas psichologinis mechanizmas veikti ir aukotis grupės ar didesnės bendruomenės labui. Šios savybės prirėikė žūtbutinės tarpgentinės kovos už būvį situacijose. Žmogaus prigimtis tampa tarsi dvilypė: iš gyvulinio pasaulio paveldėtas **egoizmas** ir naujai susiformavęs, o asmeniui bręstant, papildomai įtvirtinamas **altruizmas**. Nuo to, kaip darniai ir sėkmingai valdoma grupė ar bendruomenė, priklausė ir jos išlikimas kovoje už būvį. Altruistinio gyvenimo tendencijos paskatino ir kelių kitų prigimtinių savybių atsiradimą. Pirmiausiai tai **gėdos** ir **kaltės** emocijos – vidiniai „kirminiai“, primenantys, kad reikia laikytis grupėje priimtų elgesio taisyklių. Antras labai svarbus paveldimas smegenų mechanizmas: **gebėjimas aptikti melą**, grįstas kito asmens veido, kalbėjimo ir elgesio stebėjimu. Mūsų smegenys – puikus melo detektorius (melą aptinkantis „poligrafas“), bet apie tai vėliau.

UŽ KĄ BALSUOTI RINKIMŲ MARATONE?

■ Atkelta iš 6 p.

Socialiai pageidautinas parlamentaro portretas

Iš glaudai pristatytos žmogaus prigimties daugialypiškumo matome, kad tiek valdžioje, tiek ir ne valdžioje esančiam asmeniui nėra lengva derinti savo vidines priešpriešas: asmeniniai interesai visada kirsis su visuomeniniu interesu. Nepainioti jų, o dar labiau nenaudoti visuomeninio intereso asmeninių arba siauresnės grupės interesų tenkinimui – nelengva užduotis. Tam ir sukurtos rašytinės (teisės aktai) ir nerašytinės (dorovės) normos. Doro elgesio vidinių reguliatorių (pavyzdžiui, gėdos ir kaltės emocijų) nepakanka. Labai svarbus yra socialinis spaudimas dorai elgtis. Todėl nedori darbai, pavyzdžiui, asmeninės naudos gavimas iš dalyvavimo valstybės valdyme, visai slepiami.

Koks idealus valdžion išrinktasis – tas *zoon politikon* turėtų būti? Pateikiame tik kelis svarbius valdžios asmens socialiai pageidautinus bruožus, kurie, nors jie vadinami vyriškąja gimine, galioja ir moterims: 1) gebantis nepainioti asmeninio ir visuomeninio intereso;

- 2) atstovaujantis kuo didesnės šalies ar regiono gyventojų dalies interesams;
- 3) valdingas, gebantis patraukti ir efektyviam darbui sutelkti kitus;
- 4) gebantis derinti skirtingų grupių ir ideologijų interesus;
- 5) puoselėjantis svarbiausias socialines normas, kitų žmonių teises ir laisves, kurios neprieštaruja visuomenės interesams;
- 6) asmuo, kurio žodžiai (politinės deklaracijos) nesiskiria nuo jo veiksmų;
- 7) protingesnis ir labiau išsilavinęs už vidutinį pilietį;
- 8) numatantis geopolitines raidos tendencijas;
- 9) nuoseklus, nekaitaliojantis ideologijų, bet kartu ir adaptyvus, gebantis derinti politiką su nuolat kylančiais iššūkiais, imlus naujovėms;
- 10) doras, savikritiškas, nesiblašantis politinių ideologijų lauke.

Būtų galima vardinti ir daugiau socialiai pageidautinų būsimo valdžios žmogaus bruožų. Kiekvienas rinkėjas turi dar ir savą vidinį renkamo valdžios asmens portretą. Svarbu, kad šiame individualiame portrete nebūtų vien tik tai, ko tik aš asmeniškai norėčiau iš renkamo asmens. Rinkėjas taip

pat turi mąstyti valstybiškai: jei daugumai bus gerai, geriau bus ir man. Deja, pastarųjų rinkimų į savivaldybių tarybas statistika rodo, kaip žmonės užkimba už melagingos socialinės kaukės, patiki neapgalvotais ir įrodymais nepagrįstais pažadais. Juk siekiame, kad ligos atveju jos diagnozė būtų ne iš piršto laužta, o grįsta tyrimų duomenimis.

Socialiai pageidautina kaukė

Prieš 200 tūkst. metų įvykusi kognityvioji revoliucija suformavo dar vieną šiuolaikinio žmogaus gebėjimą – **galią suvokti, kas dedasi kito žmogaus galvoje**: apie ką jis mąsto, ką išgyvena, ko galima iš jo tikėtis, kaip jį paveikti ir patraukti. Žinojimą, kas dedasi kito žmogaus galvoje, psichologai pavadino ne visai vykusiu terminu *psichikos teorija*. Kiti tai dar vadina *mentalizacija*. Tikrasis gebėjimas (beje, dar netobulus) suvokti kito žmogaus vidinį pasaulį atsiranda tik penktaisiais gyvenimo metais.

Psichikos teorija padeda paaiškinti, ką reiškia gebėjimas elgtis **empatiškai** – atjausti kitus, būti taktiškiems, kurti vaidmenis, vaizduoti literatūros ar kino personažus. Ši teorija padeda ir vaidinti realiame gyvenime: pateikti save ne tokiu, koks esi, o prisidengti

socialiai pageidautina kauke – žodžiais ir demonstruojamu elgesiu pataikauti vienai ar kitai rinkėjų grupei, vaizduoti save atsidavusiu visuomeniniam interesui, strategu, tik kitiems tarnaujančiu altruistu.

Praktiškai nėra suaugusių asmenų, kurie nenorėtų ar nesiektų būti patrauklus ne tik fiziškai, bet ir socialiai. Tačiau ypatingai šie du siekiai būdingi pretenduojantiems tapti politikais (taip vadiname valdžios siekiančius asmenis). Žodžių derinio *zoon politikon* vertimas į lietuvių kalbą gali būti dvejopas: neutralios reikšmės – *politikuojančias gyvūnas* ir neigiamos reikšmės – *politikuojančias gyvūlys*. Politikuojančias gyvūnas – tai politikoje esantis ar į ją einantis asmuo, nemaskuojantis savo veiklos socialiai pageidautina kauke arba tas maskavimas yra silpnas. Politikuojančias gyvūlys – asmuo, kuris mėgina savo nepakankamus gebėjimus, menką išprusimą ir siaurus asmeninius ar nedidelės grupės interesus pridengti socialiai pageidaujama kauke. Visų kadencijų Seimuose po 1990-ųjų tokių politikuojančių artistų buvo tikrai nemažai. Beje, sovietmečiu vos ne visi gyventojai turėjo dangstyti „tarybinio piliečio“ – to meto valdžios pageidaujama kauke. (*Pabaiga – kitame numeryje*) ■

Nuo aplinką tausojančio transporto iki saulės energijos: kas trukdo Lietuvos verslui pasiekti skandinaviskus standartus?

Plačiai nuskambėjusi žinia, kad Lietuva, jau 2017 m. įgyvendinusi 2020 m. numatytus atsinaujinančios energetikos tikslus, yra viena geriausių ši rodiklį turinti valstybė Europoje, nesustabdo šalies verslininkų ir valdžios atstovų nuo planavimo, kaip Lietuvą paversti dar „žalesne“ valstybe. Suvokdama, kad kelyje į tvarumą yra vienodai svarbūs tiek individualūs vartotojų įpročiai, tiek sprendimai, priimami įmonių strateginiu lygmeniu, *Swedish Chamber of Commerce in Lithuania* balandžio 3 d. suorganizavo renginį, kur ekonomikos ir inovacijų bei energetikos viceministrės bei transporto sektoriaus ir saulės energetikos plėtotojai aptarė, kokie veiksniai gali skatinti verslą imtis tvarių iniciatyvų bei kas verslininkams trukdo priimti aplinką tausojančius sprendimus.

Tuo, kad Lietuvoje verslas ir net pavieniai gyventojai galėtų imtis tvarių iniciatyvų, rūpinasi keletas ministerijų, tarp jų – Energetikos bei Ekonomikos ir inovacijų. Pasak energetikos viceministrės Linos Sabaitienės, Energetikos ministerijos požiūris į tvaraus verslo skatinimą yra pagrįstas šalies energetinės nepriklausomybės siekiu. Todėl ministerija skatina įgyvendinti energetinio saugumo projektus, didinti šalies konkurencingumą, mažinti žalą aplinkai ir didinti inovacijų ekologijos sektoriuje skaičių. Ekonomikos ir inovacijų ministerija, kuriai renginyje atstovavo viceministrė Jekaterina Rojaka, tvarumą mato kaip progą versle taikyti inovatyvius ir taupesnius sprendimus, taip padedant ir aplinkai.

2050-iesiems iškeltas tikslas, kad 80 proc. energijos, naudojamos elektros tiekimui, šildymui ir transportui, būtų išgaunamos iš atsinaujinančių energijos šaltinių. Sąlygos prie šio tikslo siekimo prisidėti verslui yra sudarytos ne tik jį populiarinant, bet ir remiant.

Pagal programą „Eco-inovacijos LT +“ Ekonomikos ir inovacijų ministerija paskyrė 89,6 mln. eurų iš europinių fondų, kuriais maži ir vidutiniai verslai bus skatinami investuoti į inovacijas, mažinančias neigiamą gamybos ar kitos veiklos poveikį aplinkai.

Kitomis priemonėmis, pavyzdžiui, „Auditas pramonei LT“ ar „Atsinaujinantys energijos išteklių pramonei LT+“, finansuojami verslai, kurie įrengia atsinaujinančią energetiką pagrįstus sprendimus savo įmonėse. Šiomis priemonėmis finansuojama 50–70 proc. (priklausomai nuo įmonės dydžio) įgyvendinamo projekto. Pasak viceministrės, programų rezultatai jau džiugina – tarp dalyvių ir didžiausia Baltijos šalyse „I+D Energias Lietuva“ sumontuota saulės elektrinė ant įmonės „Retal Lietuva“ stogo, kuriai buvo suteikta daugiau kaip pusė milijono eurų paramos.

Egzistuoja ir privačios iniciatyvos, tokios kaip „InnoEnergy“, kurios užsiima investicijų į tvarų verslą pritraukimu bei ekologinių inovacijų skatinimu. Ši iniciatyva užsiima atsinaujinančios energetikos, išmaniųjų namų, energijos saugojimo, švarios anglies ir biudujų technologijų bei kitų sričių tyrimais ir rėmimu.

Nepaisant šių priemonių, dalis verslininkų vis dar abejoja, ar aplinką tausojanti veikla gali tapti vienu iš pagrindinių verslo prioritetų. Viena iš tai lemiančių priežasčių gali būti taupumas, kita – atsinaujinančios energijos naudojimą supantys mitai. Vienas iš sektorių, kurio virsme į ekologišką Lietuvą dar turi pasitempti, yra transportas. Pasak „Scania Lietuva“ direktoriaus Dariaus Snieškos, Lietuvoje taupumo sumetimais verslininkai dažnai nenori diegti naujausių technologijų, susijusių su transporto ekologiskumu, o žmonės, vairuojantys transporto

priemonės, dažnai nėra paruošti jas valdyti kurą taupančiu ir aplinką tausojančiu būdu. Savo pristatyme įmonės atstovas pastebėjo, kad verslininkai delsia atnaujinti transportą, nes laukia ypatingo technologinio proveržio – dėl šios priežasties noras būti tobuliems verslus stabdo nuo palankesnio aplinkai veikimo.

Su panašia problema susiduria ir saulės energetikos ekspertai. Saulės elektrinių rangos įmonės „I+D Energias Lietuva“ parduotuvų vadovas dr. Andrius Džiaugys pristatė penkis paplitusius mitus, kurie verčia verslininkus delsti apsispręsti dėl alternatyvios energijos priemonių įrengimo. Dažnai sakoma, kad saulės elektrinės yra neatsiperkanti investicija ar kad saulės panelės negamina elektros energijos debesuotą dieną. Taip pat paplitusi nuomonė, kad neverta statyti saulės elektrinės dabar, geriau palaukti, kol technologijos patobulės, nes šiuo metu elektrinių efektyvumas yra tik 17–19 proc. Dr. Džiaugys paneigė šį mitą teikdamas,

kad kiekvienai pralaukti metai vidutiniam verslui galėtų sutaupyti nuo 10 000 eurų. Pasak eksperto, pokalbis su profesionalais, kurie savo veiklą grindžia skaičiavimais ir faktais, o ne stereotipais, gali padėti įveikti klaidingus įsitikinimus ir paskatinti saulės energetikos plėtotę Lietuvoje.

Į renginį svečius subūręs „Swedish Chamber of Commerce in Lithuania“ pirmininkas Andrius Francas sakė, kad jų iniciatyva yra skirta skatinti verslininkų diskusijas tvarumo temomis. Pasak A. Franco, Skandinavijos šalyse tvaraus verslo prioritetai, ekologijos klausimai ir jos įgyvendinimas tiek buityje, tiek gamyboje yra ypač svarbūs verslo diskusijose. Siekiant bendradarbiavimo neapsieinama be pokalbių apie partnerio automobilio ekologiškumą ar energijos, naudojamos produkto gamyboje, tvarumą.

Renginį rėmė ir diskusiją moderavo Lietuvos atsakingo verslo asociacijos direktorė Lina Blaževičiūtė. *Parengta pagal renginio organizatorių pranešimą* ■

Ateities profesijoms specialistų reikia jau dabar

■ Atkelta iš 5 p.

Skaitmeninės gamybos studijų programos autorių pastebėjimu, ne mažiau pabrėžtinas dalykas yra žmogaus darbo jėgos liberalizavimas, klasikinę gamybą paverčiant automatizuota. „Toku atveju, mes iš tikrųjų iš gamybos išlaisviname vadybininkus ar paprasto rankinio darbo žmones ir galime nukreipti jų energiją į kūrybiškesnius projesus, kurti papildomą vertę. Taip tampame

patrauklus rinkai, nes daugėja investuojančių įmonių, atsiranda nauji įrenginiai. Lietuvoje jau dabar yra daug modernių, žinomų gamybos prekės ženklų: aviacinės technikos, hidraulinių sistemų gamyba, lazerių ir su jais susijusių komponentų gamyba, kuri taip pat yra didelė skaitmeninės gamybos šaka“, – pastebi V. Bučinskas. *Autorė yra VGTU Rysių su visuomene specialistė* ■

Regionų raida humanitarų akimis

Plenariniame kovo 28 d. posėdyje. Kalba Vladimiras Legacas iš Zagrebo universiteto

Baigiamajame kovo 29 d. plenariniame posėdyje. Tomo Andrijausko nuotr.

Doc. dr. Regina Kvašytė

Šiaulių universitete įvyko aštuntoji tarptautinė tarpdisciplininė mokslinė konferencija „Regionas: istorija, kultūra, kalba“. Rengti regiono tematikai skirtas konferencijas universiteto humanitarai pradėjo 2012 m., tačiau pirmajai pasirinko daug platesnę temą („Regionas: laikas, erdvė, žmonės“). Į ją tada susirinko beveik 100 humanitarinių, socialinių ir tikslųjų mokslų atstovų. Todėl vėliau buvo nutarta susiaurinti tematiką ir orientuotis į humanitarinius mokslus. Nuo 2014 m. nusistovėjo toks pavadinimas ir tokia forma, kaip dabar.

Pirmąsias konferencijas rengė Šiaurės Lietuvos tyrimų centras, kuris tada buvo Humanitarinio fakulteto padalinys. 2015 m. šis centras tapo universiteto Mokslo instituto Humanitarinių tyrimų centru. O šiemet dėl universitete įvykusių struktūrinių pasikeitimų regiono konferencijos rengėju tapo Regionų plėtros institutas. Tie iš dalyvių, kurie atvyksta į konferenciją jau ne pirmą kartą (nuolatinių dalyvių esama nemažai), yra pastebėję įvykusių pokyčius.

Šiais metais konferencijoje dalyvavo mokslininkai iš 8 Lietuvos mokslo institucijų: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos, Lietuvių kalbos ir Lietuvos

istorijos bei Lietuvos kultūros tyrimų instituto, Mykolo Romerio, Šiaulių, Vilniaus ir Vytauto Didžiojo universitetų. Atvyko 5 užsienio šalių universitetų ir tyrimų institutų atstovai. 16 pranešėjų atstovavo Latvijai: Daugpilio ir Latvijos universitetui, Latvijos etnografiniam muziejui po atviru dangumi, Latvijos karo muziejui, Latvijos istorijos institutui ir Rėzeknės technologijų akademijai. 4 pranešėjai atvyko iš Kroatijos – Zagrebo universiteto bei Kroatijos mokslų ir menų akademijos, po vieną iš Baltarusijos, Rusijos ir Pakistano. Iš viso dviejų dienų konferencijoje perskaityti 43 pranešimai.

Jau trečius metus plenarinis posėdis vyko kartu su tarptautiniu tyrėjų tinklu RENE, kuris veikia Šiaulių universitete nuo 2015 m. ir jungia beveik 50 skirtingų institucijų atstovus iš 24 pasaulio šalių. Šio posėdžio pranešėjai iš Latvijos, Kroatijos ir Lietuvos aptarė etnografiją, kultūrologiją, antropologiją ir muzikologiją. Po to buvo dirbama 4 sekcijose, iš kurių 2 buvo skirtos istorijai. Antrosios dienos baigiamasis plenarinis posėdis išsiskyrė tuo, kad daugumoje pranešimų buvo kalbama apie Lietuvos ir Latvijos ryšius.

Konferencijos dalyviai turėjo galimybę aplankyti Šiaulių „Aušros“ muziejaus Chaimo Frenkelio vilą ir apžiūrėti ten eksponuojamą JAV dailininkės, tapytojos Aleksandros

Laucevičiūtės-Čipkienės (poeto Alfonso Nykos-Niliūno žmonos) parodą „Poeto mūza – Savoldo angelas“. Tai dar vienas akcentas, rodantis susidomėjimą pasaulio lietuviais, nes šių metų konferencija buvo skirta Pasaulio lietuvių ir Žemaitijos metams. Malonu, kad tradicija tapusioje Šiaulių universiteto

konferencijoje aktyviai dalyvauja tiek Lietuvos aukštųjų mokyklų ir mokslo institucijų mokslininkai, tiek kolegos iš užsienio. Ypač glaudūs ryšiai yra užsimezge su Latvija. Kasmet pranešėjų ratas plečiasi, prie nuolatinių dalyvių prisideda nauji mokslininkai, tarp kurių – nemažai jaunimo. ■

Sekcijoje „Regionas kalboje“. Autorės nuotr.

Tolimosios Aliaskos eskizai: per vienuolika laiko juostų

Violeta Pukelytė

Geologas, profesorius habil. dr., akad. Algimantas Grigelis tęsia švietėjišką veiklą – per trumpą laiką Gamtos tyrimų centre surengė dvi fotografijų parodas: „Žemė, atspindinti puikiąsias saules...“ skirtą kelionei į Siriją, apie kurią jau rašėme „Mokslo Lietuvoje“ 2018 m. spalio 23 d. Nr. 18 (617), ir „Tolimosios Aliaskos eskizai: per vienuolika laiko juostų“, skirtą kelionei į Aliaską, kuri buvo atidaryta šių metų vasarį. Parodą parengė Kvartero tyrimų laboratorijos mokslo darbuotoja Violeta Pukelytė.

Prasidėjus šiai išvykai (2010 m.), A. Grigelis rašė: „Mūsų – geologo Algimanto Grigelio ir žurnalisto bei leidėjo Antano Kibicko – labai tolimos kelionės tikslas – uni-

kalus Plaktukų muziejus, įsikūręs Aliaskoje, Haines miestelyje. Tai auksinė mūsų kelionės vinis... Mes norime jį aplankyti ir pasisemti patirties, nes Lietuvoje bus kuriamas naujas Linkmenų plaktukų muziejus – antrasis toks pasaulyje! Taigi, 2010 m. rugpjūčio 16-ąją išskrendame iš Vilniaus. Per Frankfurtą (Vokietija) ir Sietlą (JAV) pasiekiamo Džuną (angl. Juneau, anksčiau Harrisburg) – Aliaskos valstijos sostinę. Kertame net vienuolika laiko juostų! Iš Džuno keltu „Malaspina“ dar penkias valandas plaukiame ilgiausiu Amerikoje – 140-ties kilometrų Lyno Fiordu (*Lynn Channel*), esančiu Ramiojo vandenyno Aleksandro salyne. Jo gylis – vidutiniškai 330 metrų. Pagaliau, po dviejų parų kelionės, Haines prieplaukoje mus pasitinka plačiai besišypsantys muziejaus direktorius Deivas

Palas (*Dave Pahl*) su žmona Kerol (*Cerol*). Mes – Aliaskoje!“

Algimanto Grigelio fotografijos pasakoja mums apie nepakartojamą Aliaskos gamtą, jos senuosius gyventojus, geologiją, čia siautusią aukso karštligę ir, žinoma, apie unikalų Plaktukų muziejų. Haines apylinkės, kur ir lankėsi profesorius, – tai „žalioji“ Aliaska – labiausiai apgyvendintas pietrytinis jos pakraštys. Čia vyrauja neaukšti (iki 1600–1700 m) kalnynai, sudaryti iš paleozojaus ir mezozojaus magminių bei metamorfinių uolienu, suskaldytų tektoniniais lūžiais. Jie apaugę kedrų ir balteglų miškais, o jų slėniais teka plačios upės. Miestelis įsikūręs palei Aliaskos įlanką, tarp dviejų upių – Čilkato (*Chilkat*) ir Čilkuto (*Chilkoot*). Jo geografinė platumas, kaip ir

Stokholmo, – 59°14'N, apie penkis laipsnius šiauriau Vilniaus.

Klimatas čia vidutinis jūrinis: šiltos vasaros, gilios, bet nešaltos žiemos. Lyno sąsiaurio vanduo sūrus, dėl to neužšalantis. Labai ryški Ramiojo vandenyno įtaka – potvyniai ir atoslūgiai kartoja du kartus per parą ir siekia net septynis metrus aukščio. Vasaros sezono metu du kartus per savaitę čia atplaukia dideli kruiziniai laivai. Haines garsėja lašišų ir otų žvejyba, briedžių medžiokle, tūkstantine plikakaklių erelių (*Bald Eagle*) kolonija. Miškuose gyvena rudieji ir juodieji lokiai, o įlankoje galima pamatyti kuprotųjų banginių, dalginių delfinų (*killer whale*), orkų ir kt.

Tolimosios Aliaskos eskizai: per vienuolika laiko juostų

Algimantas Grigelio rankose unikalūs senųjų Aliaskos gyventojų – tlingitų dirbiny

■ Atkelta iš 8 p.

Prieš 15–40 tūkst. metų Beringo sąsiauriu, kuris tada buvo sausuma, į Aliaską iš Azijos atėjo pirmieji žmonės. Vandens lygis tuomet buvo net 100 metrų žemesnis negu dabar. Čia jie, prisitaikę prie atšiauraus klimato, gyveno kelis tūkstančius metų... Priskaičiuojama apie dvidešimt vietinių žmonių tautelių, kurios turėjo savo kalbą, medžioklės bei žvejybos teritorijas ir papročius. Ne visos jos išliko iki šių laikų, tačiau jų kalbinis paveldas žinomas ir saugomas. Pastaruoju metu Aliaskos čiabuvių kalbos priskiriamos Dene-Jenisiejaus kalbų grupei. Eskimai ir aleutai į Aliaskos pusiasalį atkeliavo prieš 3–8 tūkst. metų. Pietryčių Aliaskoje gyveno tlingitų (*Tlingit*), haida (*Haida*) ir simšianų (*Tsimshian*) indėnai. Už 22 mylių (apie 35 km) nuo Haines miestelio, Čilkato upės slėnyje yra Klukvano (*Klukwan*) kaimelis, kuriame iki šiol tebegyvena tlingitai. Šiai tautėlei priklauso apie 700 žmonių. Jie bando atkurti savo kalbą, moko jos savo vaikus. Jie sako: „Haa neilí ayá“ („Čia mūsų namai“). Nepakartojami tlingitų totamai, kaukės, kilimai – juose vyrauja kamuoti raštai, raudonų-juodų spalvų žaismas.

Pirmasis Aliaskos krantus pasiekęs europietis buvo danų keliautojas Vitus Jonassenas Beringas. Jis gimė Jono Svendseno ir Anos Pedersdatter-Bering šeimoje 1681 m. rugpjūčio 5 d. Horsense (Danijoje). Mirė 1741 m. gruodžio 19 d. Beringo saloje (Rusijoje), ten ir palaidotas. Nuo 1703 m. tarnavo Rusijos laivyne, kai tik Petras Pirmasis jį įkūrė Kronštate. Šiaurės karo metu tarnavo Baltijos laivyne, 1710–1712 m. dalyvavo Rusijos ir Turkijos kare (Azovo laivyne). V. J. Beringo vadovaujama rusų laivyno antroji Kamčiatkos ekspedicija į Aliaską atplaukė laivu „Šventasis Petras“ („*Sviatoj Piotr*“) 1741 m. liepos 15-ąją. Atrastoji žemė tapo Rusijos imperijos nuosavybe. Čia pradėjo kurtis rusų kolonijos. Pirmoji gyvenvietė įkurta 1784 m., o 1799 m. čia įkurta Rusijos ir Amerikos prekybos bendrovė, kuri iki 1867 m. faktiškai kontroliavo medžioklę bei prekybą kailiais. Tuometiniu Aliaskos centru tapo Novo Archangelskas – dabartinė Sitka. 1867 m. kovo 30 d. nuo Krymo karų susilpnėjusi Rusijos imperija pardavė Aliaską Jungtinėms Amerikos Valstijoms už 7,2 mln. dolerių – po 2 centus už akrą (pagal 2002 m. kursą – apie 86,7 mln.

dolerių). Sutartis pasirašyta Vašingtone.

XIX a. devintajame dešimtmetyje Aliaskos pusiasalyje rasta aukso. 1896 m. rugpjūčio 16-oji, kaip sakoma, „pakeitė pasaulį“. Tą dieną tagišų genties indėnas Džimas Skokumas (*Jim Skookum*) bei jo sesuo Keitė Karmak (*Kate Carmack*) su vyru Džordžu (*George*) mažo Klondaiko upės intako – Bonanzos (*Rabbit Creek*) upelio nuosėdose atrado auksu labai turtingą sąnašyną. Garsas apie tai pasklido žaibiškai ir į Aliaską patraukė tūkstančiai aukso ieškotojų. 1897–1898 m. Klondaike kilo tikra aukso karštligė (*Golden Rush*). Haines ir netolimas Skagvėjus („Skagway“ – šiaurės vėjo buveinė) atsidūrė vadinamojo „auksinio skritulio“ (*Golden Circle*) centre. Haines miestelį senieji vietos gyventojai tlingitai vadina Dtehshuh, kas jų kalba reiškia kelio pabaigą. Pirmąją gyvenvietę Čilkato slėnyje 1881 m. įkūrė presbiteriečių misionieriai. Skagvėjus tapo vartais į Klondaiką: čia įsikūrė aukso ieškotojų bazės, iš kurių jie keliaudavo ieškoti savo laimės... Manoma, kad „auksinio skritulio“ rajone darbuosiu nuo

Algimantas Grigelis ir Gamtos tyrimų centro direktorius Vincas Būda parodos atidarymo metu

40 iki 100 tūkst. auksakasių. Daugelis jų pasakiškai praturtėjo.

Aliaską užplūdę kolonistai paspartino ekonomikos vystymąsi ir 1898 m. Skagvėje jau gyveno beveik 20 tūkst. gyventojų (dabar gyvena tik apie 900). Nuo šio atradimo pradžios čia buvo išgauta apie 12,5 mln. uncijų (390 tonų) aukso – daugiausia per pirmuosius penkerius–šešerius metus. Iškastas metalas keliavo per Haines, kuriame buvo net vienuolika muitinių, per Džuną, kol pasiekdavo Sietlą – čia vykdavo biržos parduotuvės. Nuo 1884 m. Aliaska buvo gubernatoriaus valdoma apygarda. 1903 m. nustatytos jos ribos su Kanada. Nuo 1959 m. Aliaska tapo 49-ąja JAV valstija.

Bet profesorius A. Grigelis su bičiuliu Antanu atvyko čia ne aukso ieškoti. Jų tikslas – aplankyti unikalų Haines plaktukų muziejų. Plaktukas laikomas pirmąkartu protingo žmogaus darbo įrankiu. Tai ir įkvėpė Deivą Palą juos rinkti. Daug metų į Haines miestelį keliavo plaktukai iš visos Šiaurės Amerikos. 2001 m. jis nusipirko seną

istorinį pastatą ir įkūrė jame muziejų, kurį dabar remia Haines municipalitetas, padeda ir Aliaskos valstijos administracija. 2002 m. muziejų parėmė Vašingtono Smitsono (*Smithsonian*) gamtos istorijos muziejus. Išrinkta muziejaus taryba, kurios nariai – garbingi miestelio gyventojai. Jį gausiai lanko vietos bendruomenė, mokiniai, o sezono metu – turistai, kruizinių laivų keleiviai.

Muziejuje eksponuojama per 1500 įvairiausių plaktukų. Dar 4 tūkst. jų saugoma muziejaus savininko D. Palo namuose. Plaktukai klasifikuojami pagal jų paskirtį. Tai stalių, batsiuvių, dailidžių, medkirčių, mūrininkų, geležinkeliečių ir pan. darbo įrankiai. Atskirus stendus užima geologų, rūdkasių, angliakasių plaktukai ir kirtikliai. Dar žinomi medicininiai, teisėjų, antstolių, aukcionų plaktukai...

A. Grigelį nustebino vienietiniai patentuoti specialios paskirties plaktukai. Tai šešias operacijas atliekantis „namų ūkio favoritas“, datuotas 1885 m., plaktukas su šešiais jame įkomponuotais įrankiais (*Carrs Tool*, 1909 m.), įvairiausi viniatraukiai (*Claw Hammers*), „plojimų plaktukas“, kuris buvo

A. Grigelio fotografijų paroda Gamtos tyrimų centre

šiltai. Žmonės – labai draugiški, paslaugūs, o miestelis – pavydėtina švarus ir tvarkingas. Parduotuvėlės, kavinukės, bariukai, paštas, bažnyčia, trys muziejai buvo mūsų traukos lauku. Haines turi savivaldos vieneto statusą (*borough*). Pagrindiniai verslai: žvejyba, miško pramonė, kalnakasyba, medžioklė, turizmo paslaugos, viešbutėliai, suvenyrų prekyba. Automobiliai galingi – 4W džipai, kemperiai, hečbekai. Į miestelį veda tik vienas plentas. Netoliese – mažas oro uostas. Policijoje dirba penki vyrai – šefas ir dvi pamainos po du policininkus. Kelių policijos nėra, jos ir nereikia... – iš šios kelionės grįžęs rašė A. Grigelis (2010).

Norisi pasidžiaugti akademiko A. Grigelio dėka suteikta galimybe nors mintimis aplankyti tolimas ir tokias skirtingas šalis – Siriją ir Aliaską. Beje, norint pamatyti didelę plaktukų kolekciją, šiandien jau nebūtina keliauti taip toli – Lietuvoje turime net du šios paskirties muziejus. Vienas jų įkurtas Ignalinos rajone, Linkmenyse, kitas – Vilkaviškio rajone esančiame Degučių kaime. Linkmenų muziejus atsirado, kai Žaneta ir Antanas Kibickai Ignalinos rajono savivaldybei padovanojo ilgai kauptą plaktukų kolekciją, kurią sudaro daugiau kaip penki šimtai eksponatų. Panašią kolekciją sukaupė ir muziejų Degučių kaime įkūręs entuziastas Saulius Matusėvičius. Plaktukai atkeliavo ne tik iš skirtingų Lietuvos regionų, bet ir iš įvairių pasaulio kraštų...

Autorė – Gamtos tyrimų centro Geologijos ir geografijos instituto Kvartero tyrimų laboratorijos mokslo darbuotoja

Algimantas Grigelis – Gamtos tyrimų centro neetatinis darbuotojas, profesorius habilituotas mokslų daktaras, akademikas, geologas-paleontologas, stratigrafas, mokslo istorikas, redaktorius ir leidėjas, Lietuvos Ignoto Domeikos draugijos prezidentas, keliautojas ir fotografas. Mokslininko aruode – daugiau kaip dvidešimt knygų ir monografijų, per 450 mokslo darbų, daug reikšmingų valstybinių apdovanojimų. Daug kūrybinių metų mokslininkas atidavė visuomeninei švietėjiškai veiklai – iki šiol rašo knygas apie garsius geologus mokslininkus, skaito paskaitas ir rengia parodas.

Naudoti šaltiniai:

Grigelis A., 2010. Žaliosios Aliaskos eskizai: iš atradimų istorijos. Scientia et Historia. Vilnius, 2010 m. balandžio 26 d.

<https://lt.wikipedia.org/wiki/Aliaska>

https://lt.wikipedia.org/wiki/Vitus_Bering

<https://www.15min.lt/pasaulis-kiseneje/naujiena/per-lietuva/plaktuku-muziejus-ignalinos-rajone-kalejime-pagamintas-iran-kis-moterims-642-1030036?copied>

<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/vilkaviskio-rajone-duris-atvere-unikalus-plaktuku-muziejus-56-1000958?copied>

TAUTOS ISTORIJOS PUSLAPIAI

Lietuvos Prezidento institucijos 100-metis

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje balandžio 2 d. atidaryta paroda, skirta Lietuvos Prezidento institucijos šimtmečiui paminėti. Sveikinimo žodį tarė kadenciją baigęs Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus. Pirmojo Lietuvos Prezidento Antano Smetonos asmenybę, valdymo ypatumus ir istorinę reikšmę mūsų laikų Lietuvai apžvelgė dr. Algimantas Kasparavičius.

Ypatingas dėmesys skirtas 1919 m. balandžio 4 d. pirmą kartą Lietuvos valstybės Prezidentu išrinktam Lietuvos Valstybės Tarybos pirmininkui Antanui Smetonai. Su šiuo žmogumi kelių kartų Lietuvos žmonės siejo pirmąją nepriklausomą Lietuvos Respubliką. Daug ką permąstyti skatina ir tai, jog šie metai paskelbti pirmojo Lietuvos

Prezidento Antano Smetonos metais. Kartais nesusimąstome, kad esame veikiami tų stereotipų, kuriuos dar tarpukariu pradėjo skleisti priešiški valstybių propaganda. Sovietams okupavus Lietuvą, ji buvo dar labiau sustiprinta. Net ir dabar ji paranki nedraugiškoms Lietuvai jėgoms. A. Smetonos asmenybė ir vaidmuo Lietuvos istorijoje didelei visuomenės daliai vis dar lieka neaiškūs, todėl būtina apie tai kalbėti.

Parodoje eksponuojamos Lietuvos Respublikos Prezidentūroje saugomų dokumentų kopijos, fotografijos ir originalūs dokumentai iš LMA Vrublevskių bibliotekos fondų. Atskleidžiamos Prezidento institucijos veiklos ypatybės šimtmečiui bėgant. Paroda veiks iki gegužės 17 d. *Parengta pagal LMA Vrublevskių bibliotekos pranešimą* ■

Lietuvos Prezidento institucijai skirtų senųjų leidinių parodoje

Prezidento institucijos 100-mečio jubiliejinis medalis

Kultūros diena – 2019

Šiais metais Lietuvoje Kultūros diena – balandžio 15-oji – minima jau tryliką kartą. Vienuoliką kartą Lietuvoje pakelta Taikos vėliava. Primename, kad Lietuvos Respublikos Seimas 2006 m. liepos 19-ąją įteisino Kultūros dieną kaip atmintiną.

Kultūros dienos data susieta su Rericho Paktu – sutartimi dėl kultūros vertybių apsaugos karo ir taikos metu, pasirašyta Vašingtone 1935 m. balandžio 15 d. Ją tuo metu pasirašė 21 Amerikos žemyno šalis. Ši sutartis 1954 m. tapo UNESCO Hagos „Kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto atveju konvencijos“ pagrindu. Taikos vėliavos simboliu buvo pasirinktas rubino spalvos žiedas, juosiantis tris rubino spalvos

skritulius baltame fone. Rericho paktą palaike žymūs to meto žmonės – JAV prezidentas F. D. Ruzveltas, Čekoslovakijos prezidentas T. Masarikas, Romos popiežius Pijus XI, mokslininkai ir rašytojai: R. Rolanas, R. Tagorė, T. Manas, B. Šou, A. Einšteinas, daug kitų visuomenės veikėjų. Lietuvos užsienio reikalų ministras Stasys Lozoraitis ir žymiausi to meto Lietuvos visuomenės, mokslo ir meno veikėjai taip pat siekė ratifikuoti šį paktą, tačiau nepalankios užsienio politikos sąlygos sutrukdė tai padaryti.

Impulsą Taikos vėliavos simbolikai N. Rerichas pasirinko, keliaudamas po pasaulį. Trejybės simbolis randamas įvairių tautų religijose ir kultūrose net nuo neolito laikotarpio. Trijų skritulių, apjuostų ar ne-

apjuostų žiedu, simbolis buvo naudojamas Meksikoje, Japonijoje, senovės Graikijoje, ant senojo Egipto valdovų daiktų, senovės Indijos žynių rūbų, keltų monetų, skitų ir slavų papuošalų, Kaukaze ir Vidurinėje Azijoje. Jis taip pat randamas popiežiaus Pijaus XI herbe, daugelio bažnyčių dekore ir ikonose. Trejybės simbolika atspindima ir mūsų šalies tautosakoje bei kitame etniniame pavelde.

Trijų sferų ženklas aiškinamas įvairiai. Štai keletas prasmų: religija, menas ir mokslas kultūros žiede; praeitis, dabartis ir ateitis amžinybės rate; meilė, džiaugsmas ir grožis šviesos žiede; Švenčiausioji Trejybė, šeimos simbolis, pasaulinis susivienijimas ir pan. Taikos vėliavos simbolis reiškia ir žmogaus paskirtį: mintimis, žodžiais ir veiksmais kurti grožį.

Džiaugiamės, kad Lietuvoje plačiai minima Kultūros diena: vyksta tarptautinės konferencijos, forumai, koncertai, parodos, savivaldybių kultūros darbuotojų apdovanojimai ir kiti renginiai. Visoje šalyje šią dieną iškeliamos Taikos vėliavos, simbolizuojančios taikos per kultūrą idėją, išreiškiančios pasiryžimą saugoti ir puoselėti dvasines bei materialines kultūros vertybes. 2019 m. Lietuvos Respublikos Seimas yra paskelbęs nemažai reikšmingų temų. Tikimės, kad jos atsispindės Kultūros dienos renginiuose

Taikos vėliavos komiteto prie JT Lietuvos skyrius su miestų bendruomenėmis nuo 2012 m. pradėjo skelbti Taikos miestus. Kultūros dienos ir kitų renginių metu paskelbti

šeši Taikos miestai bei miesteliai: Dubingiai, Ylakiai, Rietavas, Neringos miestas, Klaipėda, Birštonas. Šių miestų siekis – įgyvendinti kultūros prioritetą visose gyvenimo srityse. Taip pat jau paskelbta 16 Taikos mokyklų, įteikiant joms Taikos vėliavą.

Tarptautinio Taikos vėliavos komiteto, nevyriausybinių organizacijų prie Jungtinių Tautų, prezidentė dr. Alicija Rodrigues, įvertinusi Lietuvos taikos ir kultūros idėjų sklaidą, šio komiteto vardu 2015 m. rugsėjo 10 d. paskelbė Lietuvą Taikos Respublika ir įteikė Seimui Taikos vėliavą. Gyvename Taikos Respublikoje ir siekiame pateisinti šį įpareigojantį įvertinimą. Akivaizdu, kad vis daugiau žmonių Lietuvoje supranta kultūros svarbą.

Taikos vėliavos kėlimu valstybės mastu bei Taikos Respublikos paskelbimu Lietuva pirmąją pasaulyje, tapdama pavyzdžiu kitoms šalims. Prieš vienuolika metų Lietuva davė impulsą tarptautiniam judėjimui už Pasaulio kultūros dienos su Taikos vėliava paskelbimą. Jau 30-ye šalių visuomenė mini šią dieną. *Parengta pagal Taikos vėliavos komiteto prie JT Lietuvos skyriaus informaciją* ■

Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo 30-metis

■ Atkelta iš 2 p.

o vėliau ir Humanitarinių, Pedagogikos ir Aplinkotyros mokslų. VDU vienintelis atkūrė ordinarinių ir ekstraordinarinių profesorių statusą.

Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo 30-mečiui skirta šventė vyks balandžio 24

d. VDU Didžiojoje salėje (S. Daukanto g. 28, Kaunas). Pradžią – 16 val. Renginio pradžioje – filmo „Laisvos minties universitetas“ premjera ir diskusija „Mesti iššūkių nusistovėjusioms normoms“. *Parengta pagal VDU pranešimą* ■

Filme – VDU rektorius Algirdas Avižienis 1990–1993 m.

Mokslininkai nepritaria viešojo sektoriaus darbuotojų atlyginimų strategijai, parengtai nesitariant su akademinė bendruomene

■ Atkelta iš 4 p.

politika neturėtų būti formuojama pagal turgaus derybų principus. Viešojo sektoriaus darbuotojų atlyginimų ilgalaikės ir tvarios strategijos sukūrimas įmanomas, tik apibrėžus visam viešajam sektoriui bendrus, pagrįstus ir skaidrius kriterijus, pagal kuriuos būtų nustatomi atlyginimų koeficientai ir jų augimas“.

Mokslininkai kviečia Vyriausybę sudaryti naują ir gerokai platesnę darbo grupę, į kurią būtų pakviesti ekonomikos ir socialinės politikos ekspertai, kad šiai strategijai

parengti būtų panaudotas mokslo institutų bei aukštųjų mokyklų intelektualinis potencialas, skirta pakankamai laiko viešosioms diskusijoms, įtraukiant į projekto svarstymą visų viešojo sektoriaus sričių atstovus, ir, pagaliau, kad būtų susitarta dėl kriterijų, kaip turi būti įvertinama mokslininkų veikla ir numatytas toks atlyginimas už darbą, kuris skatintų tiek jaunus, tiek jau patyrusius tyrėjus dirbti Lietuvoje, stiprinti mūsų valstybės konkurencinį potencialą. *Autorė yra Lietuvos literatūros ir tautosakos instituto profsąjungos pirmininkė* ■

Apiterapijos paroda Lietuvos medicinos bibliotekoje

Habil. dr. D. Stasytė-Bunevičienė

Janina Valančiūtė

Balandžio 5–30 d. Lietuvos medicinos bibliotekoje (Kaštonų g. 7, Vilnius) veikia paroda „Bičių produktai ir apiterapija“.

Keletas faktų: 1908 m. J. Ambraziejus išleido „Knygelę apie paženginę kunigo Ambraziejaus bitininkystę ir jojo iš bičių išdirbinių išradimus“. 1934 m. išleista doc. J. Kriščiūno knygelė „Medus – sveikatos šaltinis“. 1962 m. Kauno klinikose pradėta tirti bičių pienelio įtaka liginams, sergantiems širdies ligomis. 1964 m. propolio preparatai pradėti vartoti chirurgijos ir terapijos praktikoje. 1966 m. įsteigta medikų apiterapeutų eksperimentinė grupė, vadovaujama V. Stankevičiaus. 1967 m. Kauno farmacijos fabrike „Sanitas“ sukurtas pirmasis lietuviškas bičių

nuodų tepalas „Aplitrit“. 1975 m. gydytoja I. Paprečkienė apgynė disertaciją apie propolio ir alijošiaus poveikį dantų giluminiam pažeidimams.

1991 m. įkurta Lietuvos apiterapeutų asociacija, kurios prezidentu išrinktas gydytojas P. Rimkus. 2012 m. įkurta Tarptautinė apiterapeutų federacija, kurios steigime ir veikloje dalyvavo ir lietuviai – profesorė S. Trumbeckaitė ir gydytojas P. Rimkus. Apiterapijos klausimais parengta daug leidinių, straipsnių, metodinių rekomendacijų, išleista monografijų. Lietuvos apiterapeutai dalyvauja tarptautinėse konferencijose ir simpoziumuose. Konferencijos organizuojamos ir Lietuvoje.

Balandžio 5 d. Lietuvos medicinos bibliotekoje įvyko konferencija „Bičių produktai ir apiterapija“, skirta Pasaulinei apiterapijos

Prof. dr. R. Stukas

Doc. dr. A. Baltuškevičius

dienai. Iš visos Lietuvos susirinkusius apiterapeutus, bitininkus ir kitus, besidomincius bičių produktų nauda sveikatai, pasveikino Apiterapeutų asociacijos prezidentė prof. dr. J. Jankauskienė. Su apiterapijos istorija supažindino Apiterapeutų asociacijos valdybos narys doc. dr. A. Baltuškevičius. VU MF SMI Visuomenės sveikatos katedros vedėjo prof. dr. R. Stuko pranešimo tema – „Bičių produktų vieta žmogaus kasdieninėje mityboje“. Rasa Marija Gundersen, „Naturales“ kompanijos įkūrėja, sveikatos ugdymo specialistė, bitininkė, papasakojo apie lietuviškų apiterapeutų populiarinimą Norvegijoje.

Lietuvos apiterapeutų asociacijos viceprezidentas gydytojas P. Rimkus pabrėžė, kokia svarbi yra bičių produktų reikšmė žmogaus sveikatai. Anykščių bitininkų draugijos pirmininkas A. Žarskus skaitė pranešimą apie apiterapijos taikymą Anykščių sanatorijoje. Lietuvos apiterapeutų asociacijos viceprezidentė habil. dr. D. Stasy-

tytė-Bunevičienė atkreipė dėmesį į bičių produktų vartojimo ypatumus. Biologė A. Raudoniūtė supažindino su šiuolaikiškais edukacijomis vaikams ir suaugusiems. UAB „Medicata Filia“ direktorius D. Vasiliauskas pristatė „Medicata Filia“ apiterapeutus. Susirinkusieji apžiūrėjo apiterapijai skirtą leidinių parodą, kuri, kaip minima, veiks iki balandžio pabaigos. ■

Parodos eksponatai. R. Vaišvilienės nuotr.

JAUNŲJŲ TYRĖJŲ PUSLAPIS

Inovatyvus požiūris į saulės elementų gamybą

Tyrimo grupės vadovas KTU profesorius Vytautas Getautis

Grupė Kauno technologijos universiteto (KTU) chemikų drauge su Berlyno „Helmholtz-Zentrum“ mokslinių tyrimų institutu fizikais pasiūlė naują požiūrį į perovskitinius saulės elementus. Mokslininkų pasiūlyta nauja sluoksnių formavimo technologija šiuose saulės elementuose gali ne tik sumažinti jų gamybos sąnaudas, bet ir prailginti gyvavimo trukmę. Jie susintetino medžiagą, kurios molekulės lygiu sluoksniu padengia skirtingus paviršius. Naujasis elektrodo sluoksnio formavimo būdas yra ne tik efektyvesnis, bet ir pigesnis.

Perovskitiniai saulės elementai smarkiai veržiasi į priekį ir konkuruoja dėl efektyvumo su jau įsitvirtinusiomis saulės energijos technologijomis, naudojamomis visame pasaulyje. Svarbus žingsnis šių naujos kartos saulės elementų masinės gamybos link yra efektyvių selektyvių kontaktinių sluoksnių vystymas.

Pranoksta iki šiol naudotus metodus

Metodai, kurie šiuo metu naudojami

sluoksnių formavimui perovskitiniuose saulės elementuose, yra vakuuminis garinimas ir dengimas sukant (angl. *spin-coating*). Pasak mokslininkų, abu turi nemenkų trūkumų. Naudojant dengimo sukant metodą, prarandamas didelis kiekis medžiagų, o garinimo metodas reikalauja aukštos temperatūros ir sudėtingų vakuumo technologijų. Be to, ne visos molekulės yra tinkamos garinti.

Siekdami efektyvinti perovskitinių saulės elementų gamybą, KTU mokslininkai susintetino medžiagą, kurios molekulės pačios tvarkingai „išsirikiuoja“ į vienos molekulės storio sluoksnį.

„Naudojami ne polimerai, bet mažesnės molekulės, o susiformavęs monosluoksnis yra labai plonas. Tai smarkiai atpigina procesą, lyginant su šiuo metu egzistuojančiomis alternatyvomis. Be to, mūsų junginio sintezės kelias yra daug trumpesnis nei polimerų sintezė“, – aiškina KTU Cheminės technologijos fakulteto doktorantas Ernestas Kasparavičius.

KTU Cheminės technologijos fakulteto laboratorijose susintetintos medžiagos buvo išbandytos realiuose perovskitiniuose saulės elementuose. Tai atliko grupė Berlyno „Helmholtz-Zentrum“ mokslinių tyrimų instituto fizikų, vadovaujama dr. Styvo Albrechto, bendradarbiaudama su KTU doktorantūros studentu Artiomu Magomedovu. Šis, atlikęs praktiką Berlyne, pats išbandė naują medžiagą perovskitiniuose saulės elementuose.

„Laboratorijoje Kaune tyrinėjome savaime persitvarkančių molekulių naudojimą elektrodo sluoksnio formavimui, kuris būtų 1–2 nm plonumo ir tolygiai

KTU doktorantas Ernestas Kasparavičius

padengtų visą paviršių. Praktikos Berlyne metu turėjau galimybę pritaikyti mūsų medžiagą ir pagaminti pirmąjį veikiantį saulės elementą tik su monosluoksniu“, – pasakoja A. Magomedovas.

Svarbus jaunųjų tyrėjų indėlis

Tyrimo grupės vadovas KTU profesorius Vytautas Getautis pabrėžia jaunųjų tyrėjų indėlį viso tyrimų proceso metu: „Paprastai vadovas pateikia mintį, idėją, o doktorantai ją įgyvendina. Šiuo atveju jaunesni mokslininkai ir sukūrė pačią idėją, ir ją įgyvendino saulės elementų gamyboje.“ Saulės elementų gamyboje, naudojant monosluoksnio technologiją, net tik patiriamos daug mažesnės sąnaudos, bet ir padidinamas elemento veiksmingumas. Patikrinus Berlyne pagaminto saulės elemento kokybę, paaiškėjo, kad jo galios konversijos efektyvumas siekė beveik 18 proc., o tai naujai technologijai yra itin geras rezultatas. Be to, kai elektrodai formuojami monosluoksnio savitvarkos būdu, nereikalingi jokie papildomi priedai

elemento efektyvumui gerinti. Tai gali stipriai prailginti elementų gyvavimo trukmę.

Laukia patento

KTU mokslininkai nuolat tobulina atrastas medžiagas ir technologijas. Šiandien naujuoju būdu pagamintų saulės elementų efektyvumas pakilo iki 21 proc. Sėkmingo Lietuvos chemikų ir Vokietijos fizikų bendradarbiavimo rezultatai paskelbti aukšto cituojamumo (IF 21,875) žurnale „Advanced Energy Materials“ („Self-Assembled Hole Transporting Monolayer for Highly Efficient Perovskite Solar Cells“).

Kadangi tokio pobūdžio perovskitinių saulės elementų tyrimai nebuvo daromi anksčiau ir gali turėti svarbios įtakos šių elementų gamybos procesui, Berlyno „Helmholtz-Zentrum“ mokslinių tyrimų instituto ir KTU komandos pateikė prašymą patentui gauti. Rengiant šią informaciją, KTU Nacionalinis inovacijų ir verslo centras informavo, kad išradimu jau susidomėjo viena Japonijos kompanija. Pradėtos derybos dėl licencijos pardavimo. ■

KTU doktorantas Artiomas Magomedovas

Praktika Ispanijoje: „Ne viskas – pagal planą, bet buvo verta“

„Tai – neįkainojama patirtis“, – taip vertina vasaros atostogas į praktiką vienoje Ispanijos įmonių iškeitusi studentė Ernesta Stakionytė. Nauji įgūdžiai, nauji ryšiai ir naujas požiūris į save – tokį nematerialų bagažą kartu su lauktuvėmis parsivežė mergina, svajojusi pažinti kitą šalį ir jos darbo kultūrą.

Ant lėkštutės padėta nebuvo

Kauno technologijos universiteto (KTU) Mechanikos inžinerijos ir dizaino fakultete Pramoninio dizaino inžineriją studijuojanti Ernesta pasakoja, kad praktikos užsienyje paieška nebuvo tokia paprasta, kaip tikėjosi. Ji pati tinkamų vietų pradėjo dairytis dar anos žiemos pabaigoje, pirmiausia žvilgsnis krypo į Skandinavijos šalis – Švediją ar Norvegiją. „Iš pradžių galvojau, kad tai bus greitas procesas, tačiau išsiuntusi CV ir motyvacinis laiškus, atsakymus gavau tik iš kelių organizacijų. Deja, tačiau praktikai atlikti buvo būtina tos šalies kalba“, – prisimena studentė. Pasak jos, į kai kurias praktikos vietas priimdavo tik baigusius bakaluro studijas arba ieškojo praktikantų ilgiam laikotarpiui.

Merginą liūdino ir tai, kad daug įmonių tiesiog neatrašė į siunčiamus laiškus. „Tačiau nepraradau motyvacijos, nes buvau užsibrėžusi tikslą – išvykti į „Erasmus+“

Prie fontanų Valensijoje

nodama, ar gausiu stipendiją“, – rizikingą sprendimą prisimena mergina, kuriai paskirta mėnesinė 650 eurų stipendija padėjo padengti būtiniausias išlaidas svečioje šalyje. Iki išvykimo birželį Ernesta turėjo suskubti susitvarkyti studijų reikalus – išlaikyti išankstinius egzaminus.

Įtampą užgožė nauji išpūdžiai

Ernesta pasakoja, kad kelionės pradžioje nestigo įtampas. Iki tol vienai nekeičiusiai merginai nervus gadino vėluojantis lėktuvas, traukinys. O nusigavusi iki išnuomoto būsto,

Ispanijos gamtovaizdis

dėjus dirbuotis „Bbooster Ventures“ įmonėje, kuri teikia paslaugas startuoliams. Net ir įmonės susitikimuose buvo bendraujama ispaniškai“, – apgailestavo ji, prisimindama praktikos pradžią. Biure angliškai kalbėjo tik keli žmonės, todėl kartais stigdavo reikiamos informacijos. „Tačiau galiu pasakyti, kad ispanai – labai šilti ir atviri žmonės. Jie iš karto šiltai priėmė ir bendravo kaip su sena drauge“, – pasakoja studentė, kurią papirko šalies svetingumas.

Praktikantų komandą ypač nustebino labai draugiškas praktikos vadovo elgesys. „Jau kitą dieną pasikvietė mus, studentus, į savo namus gaminti tradicinio patiekalo „Arroz al horno“, – pasakoja Ernesta. Šis tradicinis valgis paprastai gaminamas iš ryžių ir šonkauliukų. Merginai neblėstantį išpūdį paliko ir kita tradicija – San Juano šventė Valensijos paplūdimyje. Kasmet į ispaniškas Joninių linksmybes minia pasineria degindama laužus, šokdama, linksmindamasi. „Lygiai 12 valandą nakties visi brenda į jūrą, nes tikima gydomosiomis vandens galiomis, – pasakoja Ernesta, kuri kartu su visais šėlo jūroje. – Buvo įdomus jausmas prisidėti prie šios man neįprastos, tradicijos.“

Po darbo biure mergina tyrinėdavo Valensiją, keliaudavo į kitus miestus. „Susidraugavau su kartu praktiką atlikusiais studentais iš Estijos, Turkijos, Nigerijos. Visi kartu aplankėme muziejus, parkus, paplūdimius, išbandėme tradicinę virtuvę.“ Ypač didelį išpūdį paliko mažesni miestai – Ksabija ir Tavernes. „Jie išties išskirtiniai, ten nedaug turistų, vyrauja ramybė, švarūs paplūdimiai, išpūdingi istoriniai objektai, kraštovaizdis“, – vardija mergina, kurią ypač pakerėjo apylinkėse plytintys ryžių ir apelsinmedžių laukai.

Kitokia nei planavo, bet labai vertinga

Kaip ir tikėjosi, Ernestai ispanai paliko paprasčiau į gyvenimą darbe žvelgiančių žmonių išpūdį. „Pastebėjau, kad ispanai atsipalaidavę, nėra punktualūs. Atėjus ryte

į biurą, dar ilgai tekdavo laukti vadovo, kad skirtų mums užduotis, – pasakoja KTU studentė. – Mes, atvykusieji, buvome užsimotyvatę dirbti kuo efektyviau, nes per du mėnesius norėjome gauti kuo daugiau žinių.“ Tačiau naujokams teko adaptuotis ir pristabdyti

sitaikyti prie kolegų lėto tempo“, – juokiasi Ernesta. Tiesa, ispanai nebuvo lėtapėdžiai bendraujant. „Visada greitai gaudavome atsakymus į mums rūpimus klausimus.“

Pasakodama apie praktiką įmonėje, Ernesta vardija visus etapus, kuriuos teko įveikti siekiant rezultato: „Mano praktika sudarė 2 savaitės naujų idėjų generavimo, 3 savaitės kūrybinių dirbtuvių ir 3 savaitės prototipų kūrimo.“ Naudingiausias pasirodė kūrybinės dirbtuvės, nes jose skirtingų žmonių komanda dalijosi idėjomis, žaidė pažintinius žaidimus, bendravo su patyrusiais mentorais.

„Buvo itin įdomu naudingai praleisti laiką tokioje atmosferoje“, – sako Ernesta, kurios nuomone, naudos gavo ir pati įmonė. Iš įvairių profesijų suburta žmonių komanda drąsiai reiškė skirtingas nuomones, dalijosi patarimais.

Pasak Ernestos, vykstant į „Erasmus+“ praktiką, nereikia tikėtis, kad viskas vyks kaip suplanuota. Jai pačiai teko keisti kryptį ir paraižiu nesivadovauti praktikos aprašymu. Ji nusprendė prisidėti prie kitų sričių ir mokytis naujų dalykų. „Nors praktika vyko ne visai pagal planą, važiuoti buvo verta dėl kultūrinės patirties, naujų pažinčių, akiračio plėtimo“, – vardija pramoninio dizaino studentė ir džiaugiasi, kad teko bendrauti su įvairių sričių specialistais, galėjo išstbulinti grafinio dizaino, mobiliųjų aplikacijų prototipų kūrimo įgūdžius, gavo žinių apie LEAN sistema grįstą gamybą.

„Manau, verta nebijoti keliauti vieniems, nes tada pats privalai susitvarkyti su kilusiais iššūkiais ir įveikti savo baime. Po praktikos pradėjau labiau pasitikėti savimi“, – apibendrina Ernesta. Visą informaciją apie praktiką suteikė ir programų vadovė, ir tarptautinių ryšių koordinatorių. Tvarkant dokumentus, pagelbėjo ir *Trainingexperience.org* komanda. „Jie nemokamai padėjo suderinti pokalbį su įmonės vadovu, sukelti dokumentus į vieną vietą, patarė gyvenamosios vietos ieškojimo klausimais, padėjo gauti užsienio piliečio identifikavimo numerį NIE, rūpinosi visą praktikos laikotarpį“, – vardija mergina ir pataria išnaudoti studentiško gyvenimo teikiamas galimybes. ■

Praktika Ispanijos įmonėje

praktiką“, – teigia Ernesta. Ir iš tiesų sėkmė neaplenkė – internete netikėtai rado pasiūlymą industrinės inžinerijos praktikantui du mėnesius dirbti Valensijoje. „Praktikos aprašymas sudomino, nes atitiko mano studijuojamą specialybę. Kai užpildžiau prašymą, su manimi susisiekt jau kitą dieną“, – Ernesta nudžiugino greita ispanų reakcija ir ji nusprendė išnaudoti šansą.

„Pasiryžau išvykti į praktiką dar neži-

sužinojo, kad nuomotojas beveik nekaltėjo angliškai. Ji pataria nustepti, jeigu Valensijoje nepavyktų susikalbėti netgi miesto centre ar kavinėse, kur būriuojasi užsienio turistai. „Todėl norintiems įsitvirtinti Ispanijoje – būtina ispanų kalba“, – įsitikinusi Ernesta, kurią nustebino, kad elementarių klausimų anglų kalba nesupranta ir negali atsakyti net jauni žmonės.

„Kalbos barjeras buvo jaučiamas ir pra-

Lietuvos mokslininkų laikraščio projektui „Akademinės bendruomenės indėlis į mokslinės informacijos sklaidos ir populiarinimo sistemą“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2019 m. skyrė 8 tūkst. eurų. „Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizaineris Vilius Zaveckas

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Raimundas Dužinskas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vyngintas Gontis, Vilma Gudelytė-Abarienė, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Valė Macijauskienė, Milena Medineckienė, Andrius Pukšas, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Dalia Urbanavičienė, Janina Valančiūtė.

Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius

El. paštas mokslolietuva@gmail.com

Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt

Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191

Leidžia

UAB „Mokslininkų laikraštis“

SL Nr. 169

Spausdino

UAB „Petro ofsetas“

Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius

Tiražas 500 egz.